

V.R. 558

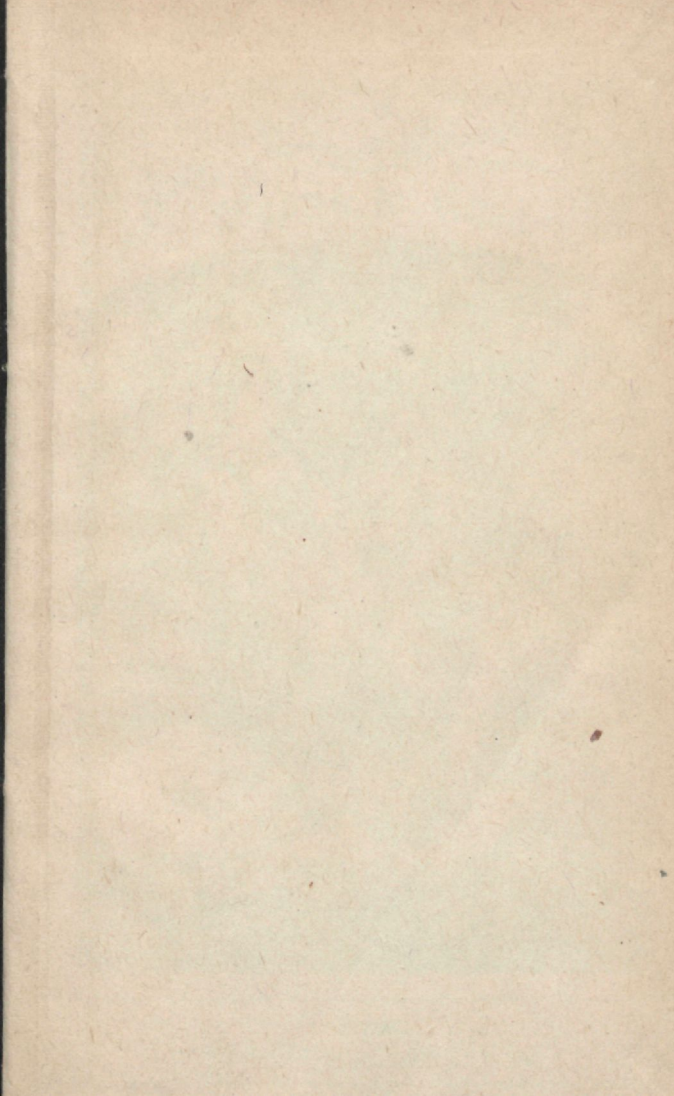
ewa.

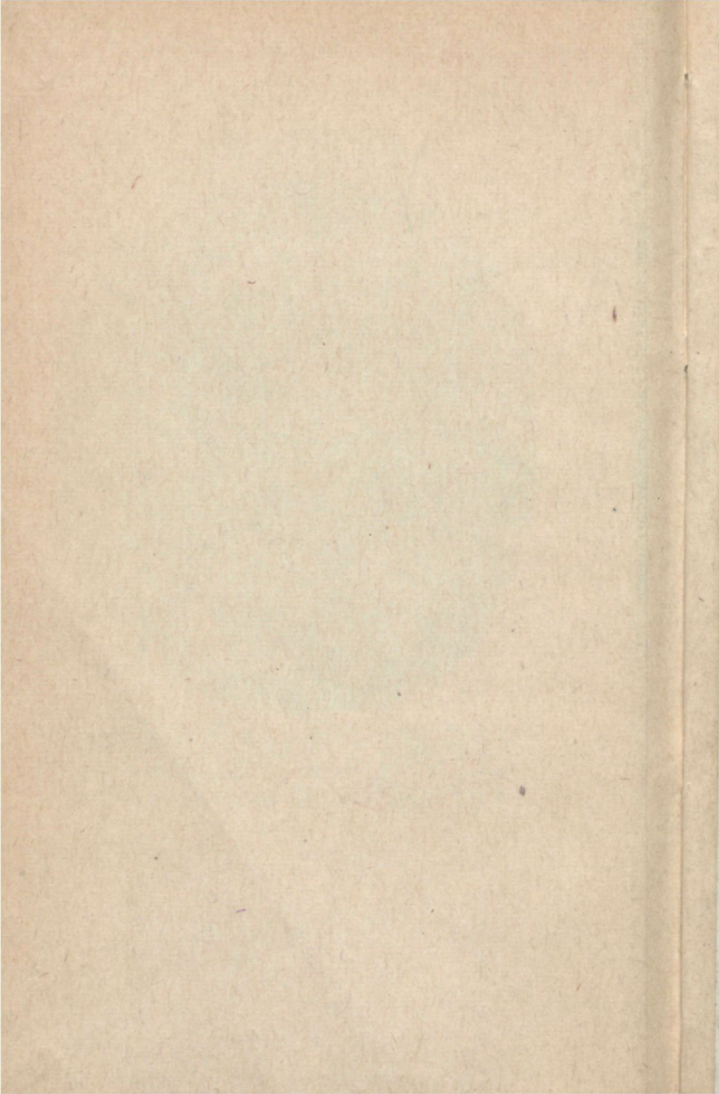
EX LIBRIS

K-RAUD

WILLEM REIMAN
PATRIAE IN/ERVIENDO CONSUMOR

Tartus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

A 1803.

Maarja ja Eewa,

ehf:

Suguluse truus ja armastus mehe wasta.

Wälja annud

Lilli Suburg.

Tartus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

1881.

Benfuri poolest lubatud. — Riias 12. Mail 1881.

Mõni sõna „eeskõneks.“

Soowida oleks, et kes seda raamatukest siin lueb; ennast enne Liina eluluoga tutwaks teeks, kui ta seda weel ei ole, sest et see raamatukene siin kui Liina jätkuks wõtta tuleb. Ta soowib pealt neile kes „Liinat“ muidu „ühes Saksate wasta wihale kihutajaks looks“ nimetanud, ühes luule piltis weel laiemalt ja selgemalt, kui seda juba Liina eneses sündinud, üles näidata: mis suguse elule, mis suguste“ teudelle Liina „saksa koolides koolitatud Cestinaisterahwast äritada, waimustada tahtnud. Ta loodan, et Liina waenlased „Maarja ja Gewa“ kallal mitte enam

nii palju waewa saa nägema, kui nad
enejelle esimese siju kallal, millest nad kõi-
gest jõuust ja wäest tea mis pörrgulikka
waiimusi ilmale kiskuda püütsiwad, teinud on.
Weel enam loodan aga, et minu armsad
Gesti õed, olgu nad ka tea mis kõrge saksa
seisuse auuläigi taha ära peetud, siiski
„Maarja ja Gewa“ sõbrataariteks heitma
saawad, kuidas nii mitmed ennast Liinaga
sõbrustanud on.

L. G.

1.

Taani laupäewane päife on juba locja minemas; ta jära fullatab weel forra nagu jumalaga-jätmiseks rohelist ilmmamaad. — Kõigest rohkem Taani ja Liina kaunist elupaika, kus täna inimeste rõõm ja ilu loomuse ilu ja priiskusega wõidu õitsemas on. Tore elumaja, küll juba mõni kümmend aastat wana, läigib siiski kui noorik roheliste ja kirjude lilli waanikutega ehitatud lõhnawa loomuse soojas rüppes. Tugew mehine tamm keset hoowi muru platsil kohiseb ja kahiseb pehme tuule tiiwade lehwitamisel. Punetawa roosi pöösaste ümber, sireli puude warjul mängiwad kikkajad lapsed. Mõõda wallge liiwaga kaetud teeradasi, mis hoowi muru platsilt ennaast rohtaia puiestiku warjule arutawad ja lehthoonedesse ja lilliplatsidele juhiwad, kõnniwad käsi käes, wõi teine teise kaenluses, wõi ka roppidiis noored mehed ja neitsid juttu westes ja heledaste naerdes — kõik pühapäewasis ehtis.

Päike on, tulipuna pallgel, oma fangi waju-
nud, muidu tema pilwekuue serwad näitawad
meile weel omi purpurpalistusi. Seal: —
frabhhhh!!! — — mürrrrrr — !!! — — et
afna klaasid wärisewad ja noored inimesed ja
lapsed kohkudes seisma jääwad. — Weel üks:
frabhhhh — !!! ja mürrrrrr!!! — ja — kõif
filmad waatawad juba jullgemine männiku poole,
mis rohtaia taga jookswa jõe aasani ulatab. —
Suur kahetiivane rohiline wäraw, mis täna
õitsewa lillide ja rohiliste kuuse kolla waanikute,
fusi ka firju lippude abil auuwärawaks wällja
ehitatud, annab tema ette kofku kogunud noore-
rahhwa pillkudele ruumi funi männiku ääreni
sihtida.

Jälle frabhhhh!! — — ja mürrrrrr — !!!
ja siis — männiku põue ümises ifka alles
müra wastas — lendawad fusistades, prafjatades,
wikkerkaari wärrwides särades tule pallid, wihud
ja tähed üle männiku õõtsuwa müüri serwa
taewa õhu laenetelle. Seal õõtsuwad, särawad,
muudawad nad ennast mitmel korral, prafjata-
wad weel korra ja siis kustuwad ära. Aga
ifka jälle uuesti tõuseb pragin ja sära, ifka
jälle uus tule-pilt tuule laenetele.

Meiud, nooredmehed ja lapsed on juba
ammugi auuwärawa läbi, üle jõe rohilise kumera
jilla, mille käsi puud ka waanikutega ära põimi-

tud, aasa peale ruttanud, kus nende naeru ja rõõmukõla nüüd, tule-piltidega ühes tuule tiivule tõuseb.

Aga — miks jääb korraga kõik rõõmu kisa ja käre wait? Miks pööravad kõik filmad ennast auuvärrawa poole tagasi? — Oh waadake, mis imelik rong sealt läbi, üle silla männiku poole tuleb.

Gesotjas kaks wanakeste paari, mees ja naene käsi käes, pühapäewases riides, hallid juuksed kui hõbe kroonid neil peas läikimas, aga pallgel ja sillmis sügaw rõõm ja igawene noorus. Kes need auusad wanakesed ometegi piaks olema? — Ah, need on ju Jaani ja Liina wanemad; endine sepaitsa oma abikaasaga ja tema káli, endine mõisarentnik J. oma naisega. — Ja nende järel? kes käiwad nende järel? — Need on ju Liina Jaani isi, nende õnnelikud lapsed, kauni koha omanikud, kes täna oma hõbe pulma päewa pühitsewad. Ja, kui ütlematta ilusad näitawad nad omaš peenikestes Tarwastu rahhwa-riides wällja! Kui osawalt paistawad Jaani mehise sirge keha liikmed tema pika, peenikese musta kalewi, woolidega, punase nõõri ja kultse nõõpidega kuuest wällja, kui kauniste Liina priske naisterahhwa keha wormid tema musta kalewi kamsonist Dõeste: et nad küll juba 25 aastat tublis töös ja wõitlemistes koos

äraelanud, siiski õitseb nende nägudel, mille ilu weel mehe ilus kõrge kübar, kui ka naise täna hõbe pärjaga ehitatud tanu kõrgendamad, terwise ja elawa waimu priiskus.

Tah, täna on ju Taani õhtu ja saab just 25 aastat, kui Taan oma Eiinat leidis, see on: kui tema järele kõigest südamest igatsawat armastajat, kell enam majal rahu, ega õnne loota polnud, kui üksnes weel tema truu armastaja rinna najal, tema kaitsewas kaenluses. Sa sellest tunnist saadik, mis teised kihluseks nimetawad, rehkendab Taan ikka oma abielu hakatust: sest ta ütleb: Sellest tunnist saadik hakkasime meie ühte waimulikku abielu elama, mis teine teist hädas ja rõõmus toetades ilmeksimata õnnes ühte joont edasi kestnud on.

Alga rong? kuidas läheb siis rong edasi?

Hõbe pruutpaari järel tulewad weel mitu õitsawat paari, ilus ja ehtis läikimas: Eiina õed ja wenuad omi abikaasadega, ja weel mitu teisa paarisi.

Kui rongi esimene ots silla peale astub, hakkab männikus üks nägemata mängukoor ühte elusat marsi mängima ja sellamal filmapilgul tõusewad männiku üle põhja wirmaluste kiired wihkudes taewa alla, kui nad ennast tulemereks laiali lautawad, mis sealt nüüd oma purpur-roosi wärwilisi joonesi ja tillkasi inimeste, metsa

ja rohilise aasa peale maha kallab. Ja see on nõnda ilus näha, et lapsed omad käed taewa poole sirutavad, nagu tahaks nad seda süra sealt oma sülle tõmmata.

Paarid liiguvad selle tule süra all, ilma sammude kõrata, kui taewalikud kujud tunni istmetelle, mis ühe aasa kõrgema kohale, pähkle põõsaste varjule samlast, kullerkuppude kulise nupudega ehitud, ülesse säetud on. Jaani Eiinat istuvad leiskpaika, kõigest kõrgema istmete peale, nende teine teise poole kõrwale nende wanemad ja siis järgi mööda kõik teised paarid, kuidas istmid leiavad.

„Vaata, Eiina, kui ilus!“ ütleb seal Jaan, parema lae wahel Eiina kätt pigistades, teisega männiku poole näidates, mis neile just wasta: „waata, kui ilus see transparent seal on!“ „Jah,“ mis suurt auu nad selle läbi meile pakuvad!“ lisab Eiina liigutab südamega juure.

Purpurtulise tähtidega seisab ju männiku mustja müüri serwal kirjutud: „Jaani ja Eiinat, meie wahhivad ja wõidurikkad eest wõitlejad elagu!“

Kas niisugune tänu tunnistus ei wõinud Jaani rõõmustada? ja Eiinat, tema truud kaaswõitlejat südamest liigutada? Kas see ei pidanud nende mälestust wägisi minewiku teeradadelle widama? — Nad wajuwad sügawa mõttetesje. — Aga neile ei anta palju aega mälestustele.

Marsh on lõpetud: Nad elagu, elagu!!
hõiskawad seal, et männiku põue põrab ja
wasta kõlab, mehised hääled muusiku kõlaga
ühes. — Saani Liinat tõusewad püsti, Saan
wõtab kübara peast, lehwitab teda metsa poole
ja hüiab, kui hõiskamine weiksemaks jääb, lii-
gutatud häälega: „Mete täname!“, — Hurraaah!
hurraaah!! kõlab talle seal weel wasta ja siis
jääb kõik waguksi.

Tule meri taewa laenetel hakkab aega mööda
kustuma, õõ hall kuub katab ilmamaad, ka orr-
gusi, jõgesi ja aasasi. Männikus algab tasase
muusiku saatusel laulukoor:

„Mull isa lapses rääkis, küll mitmel waitsel ööl,
Kuis Eesti priius põlwe on wihkand nende meel.
Kuis Eesti rahwa waimud nad muljund mudasse,
Ja rahwa orja kütkel siis heitnud hädasse.

Seal läks mu meel nii hädaks, et nuttis hüides hää!.
Te' taara muisised tuuled, tuuled, oh tõuske jälle tääl!
Nüüd magab isa muldas ja meheks tõusnud ma,
Ei enam kurbdus keelel nüüd taha kaewata.
Eest Taara tammikutes weel kuulen tanget häält: —
Kõik ennemuistsed tuuled, tuuled ei ole kadund säält!

C. R. Linnutaja.

Suba wiimsete laulu sõnadel sünnib jälle üks
imelik asi: just transparenti kohalt hakkab män-
niku sein eest ära wajuma ja — peagi jautab
waatajatele metsa rüpest üks foguni isearuldane
pilt wasta.

Ühes ilusas saia tuas kütitawad kaks peenikest tütarlast ja üks poisike ja ehitawad poleeritud puutombikestest üht majakest. — Ehitus näitab tahtmise järel korra läinud olemat, lapsed kargawad püsti, lastutawad kassa ja kallistawad ühte teist. Seal astub tuatüdruk, nina püsti ja riided kahubil, ühest uksest — tual on kaks ust — sisse ja küsib, musta peaga tütarlapse peale waadates, hirmitades: Mõh, Eiina, kas sa siis ei tea, et su peigmees siin eestuas istub? mis sa teda nii kaua oodata lased? j. n. e. Noor härra Otto astub walitseja Eiina ritteriks ette — sepa poeg Tansu ukse läwe peale, sirgelt, priskeilt, läikiwail filmil — noor härra lükkab talutütruks, Eiina enesest eemale — Auroora preili langeb oma sõbrataari kaela — laste nutu hääle peale tuleb hea proua teisest uksest, kui tua Eiina tulnud oli, tuppä j. n. e. kõik, kõik, kuidas korra sündinud on.

Hõbe pruut waatab wesiiste sillmadega oma peigmehe otsa, kell ka pale läigib ja filmad hiilgawad nagu — Tansul seal ukse läwe peal

„Proua on lapsi trööstinud, Tansu jumalaga jätanud,“ seal kaswab männiku sein jälle ette ja muusiku loor hakkab ühte rõõmulikku tükki mängima. — Eiina Jaani istuwad sõna lausumata sügawas mõttetes, aga nende mõlemate, passgedelt

ja fillmadest wõib palju lugeda, kes wähegi nende minewikku tunneb.

Moosjekandidid jääwad wait, männiku sein wajub eest ära ja teine pilt „Eiina elu loost“ awaldab ennast.

„Sõe kaldal aasa peal wõsandidus hüppawad ja mängiwad tütarlapsed heledas riides, lilli ja siidi paeldega ehitatud, pea lauldes ringimängu tehes, pea pöösastiku ümber sabaraku tantsum: — Auroora oma sõbradega, kelle seas ka walitseja Eiina. Kaldal juhiwad Otto sõbrad laewakest, mis Sanju talle kinkinud, jõe woogudel. „Noor herra“ tänab „sepa poega,“ see annab wastust — kõik, kõik, kuidas tõesti sündinud.

Ja nõnda ilmutab ennast üks pilt teise järel, kuidas Eiina seda ise kirrja pannud — muida mõne muutusega, lühenduse ja lisaga, kuidas just üks näitemäng seda tarwitab.

Seal kõnnib Eiina oma sõbraga Auroora hauale — seal kuulab ta sepa isa jutustust wanast ajast ja näeb oma isa mütsata, käed selja peal risti mõisa härrade taga käiwat — seal trööstib ta linna kivi hoowi peal oma walge peaga Annat linna elu üle ja saab — Friedrichi sügawast mõtetest äratud . . . Wõeruspidu Anna wanemate juures — hirmus hale leid tee peal — Siis Wõeruspidu Friedrichi wanemate majas: seal pidu rohilises, pall ja

kurw lahkumine. — Kodu: mõitlemine Muroora hual, metsas hallikal — jumalaga jätmine prouaga. Veel lord linnas, siis lühikene pilt kodusest elust, noore mõisa sakste teretamine, Liina pillkamine, lapselik teenimine wanemid — kõik, kõik näewad Jaani Liinat oma sillme eest mööda minemat, ja nii elawalt, nagu sünniks jee tõesti kõik veel uuesti, mis nad juba korra läbi elanud. — Nende südamed on sügawaste liigutatud, nende filmad ujuvad tihti pisarates. Ka wanakesed nende kõrwal ei ja muud, kui pühiwad ühte puhku sillmi.

Aga kõik teised paarid ja noored inimesed imetlewad ja kiidawad ilmotjata, ja küsivad üks-teiselt: kes ometegi need kunstmängijad olla, kes seda näitemängu nii arwamata ilusti jõudnud ära säädida: kõige tema platside, wallguse, riiete, muusikuga ja mis sinna juure aga tarwis minna. Sest kõik on ja ka nii kuidas lord ja kohus walitsedud, ärasäetud ja mängitud, et ime pealt waadata on.

Ja, kes siis need kunstmängijad õieti on? — Wastus selle peale paneb küsijaid veel koguni imetleme. Et: Jaani ja Liina omad alamad: talu peremeeste tütreid ja pojad, koolmeistred omi lastega ja — noh, eks saame pärast kuulda, kes veel — need kunstmängijad piawad olema, seda ei tahtnud keegi heaste uskuda. —

„Jah,“ ütles jepa isa ke veel mahelt teiste imetlejate jekka: „kus oli 25 aasta eest tagasi Gesti muusiku koorisi kuulda, wõi näitemängusi näha? Kui mull jell ajal mõni tark oleks ette kuulutada tahtnud, mis nüid mu kōrw kōif kuuleb ja film kōif näeb, ma oleks talle jamedaste wastanud: Wait, oleks ma ütelnud, sellest maha muljutud rahhwast ei tule ilmaški enam niisugusi õisi päewa wallgusele. — Ja, kust siis nüid need õied ometegi on tulnud? kas rahwas on Sumalast ehk täitsa uuesti loodud?“

„Jah, wa lang,“ wastab seal Piina isa temale „muidugi on see uuesti loodud rahwas; prii põllwes, koolides ülesse kaswanud noor sugu wana kännude noored wõjad õie nuppudega laetud — päris õitse aeg tuleb ifka veel, mida meie wanad filmad küll enam näha ei saa!“

„Aga ometegi meie laste lapsed, ifka meie sugu, lang, jellepärast wõime meie juba nüid ennast jelle üle rõõmuštada ja tänuga wa taewa taadi wasta hauda minna, kui ta seda pärib; meie film on juba küllast kallid asjsu näinud — ütles veel jepa isa, kuna juba jälle männiku sein kaub ja — veel üks pilt ennast awal dab.“

„Saani tuli, Saani tuli!“ kōlab forraga suur kisa. Muruplatzil, männiku musta müüri serwal põleb ju risu hunik lati jala ümber ja tema otjas tōrwa pütt: suitsu pilwed tõusewad

jädemete tähtiga, tule kuulid niispidi hälli taewa poole. Murul huugab torupill ja kääksub fiafinf, noored mehed keerutavad neiudega laba jallga ja wanemad mehed hüppavad, fini kael wõi ölle kann peas, hõiskades ja trallides tule paistel. Gemamal kõnnivad mõned saksa riides inimeste salgad juttu westes ja naerdes.

Aga — mis otsivad meie pruutpaari filmad tulest kõrwale? mis fihivad nad sinna selle üksiku kase alla? — Waat seal seisab ju üks hele neiu kaju nii üksinda, nii wagu. Praegu läheb salt saksa temalt mööda, mõni neist waatab üle öla kase poole, muidu üks ainus meesterahwas fergitab arglikult sinna poole oma mütsi, aga — keegi ei lähe talle ligimale, ei kutsu üksikut oma seltsi!

Saani tuli hakkab wähenema, inimeste lust lõppema, üks salt teise järel platsilt kaduma, funni — wiimaks neiu kaju kase all weel üksinda oma koha peal seisab. Mis temagi siis weel seal seisab, kui kõik teised juba ära läinud?

Ah, waadake, ta näitab wäga kurw olewat! ta pühib oma silmi wallge tasurätifuga, pöörab hästistenäu kase poole, toetab ennast puu najale ja — hakkab wäga lutsudes nutma. — Kõige waatajatele tuleb hale meel ta üle; Saan tõmmab Siinat oma rinna wasta ja surub omad põlewad mofkad tema wallge otja esise peale.

Seal seisab korraka üks sirge noormees nutja
neiu kõrval kase all, kummardab ennast tema
poole; neiu tõstab pea ülesse, waatab nooremehe
otsa ja — langeb oma igatsedud sõbra südame
wasta. —

„Arthur,“ hüiab Liina tasase häälega.

Noor paar kase all hakkab teine teise käest
linni ja — aasa poole sammuma. Peagi wa-
juwad neile männikust inimeste paarid ja jalgad
järele, kunni suur pikk rong sündinud.

Männiku takka aga tõuseb sellge Saani
päike purpur palel, kui noor neiu omast süngist
ja walab oma wallgust, mis kõik kunstlikud
wallgused ja tuled ära häwitab, üle õitsewa
maa pinna, rõõmsa loomade ja inimeste laste
wallja.

Rong liigub kõrbe pulma paari ligimalle.
Liina sihiv põlewa sillmadega wärisewa uuldega
neiu peale, keda tema poeg Arthur kae kõrval
omi wanemate ette toob. Sinna jõudnud langeb
noor paar põlwile ja — „Arthur“ palub wallja
sirutud kätega: „Onnistage meid!“ —

Liina hüiab wärisewa häälega: „Auroora!?”
Selljamaal filmapilgul astub rahhwa salkade
seast, mis noore paarile männikust aasale järele
tulnud ja nüüd nende ligidalle seisma jäänud,
üks sirge kehaga mees kui Apollo, aga peenise

kahwatanud pole ja juba halli karwadega musta habeme ja juuste sees, just Auroora selja taha.

„Eiina,“ algab ta sügawa mehise häälega, „ka mina, Otto v. D., sinu wara kadunud sõbra-taari Auroora wend, palun oma tütreaga ühes nõuus: „õnnistage meie lapsi!“ — Eiina ja Jaan, minu lapsi põlised mängu sõbrad, mind on elu kibeda koolide läbi widanud, mult palju wõtnud — ka minu abikaasa! — aga mulle ka mõndagi annud.

Ma olen wõitlenud, küll mõnikord ka ilma tundmata wara eest — aga siiski wiimaks wõidumeheks jäänud: — ma olen armastust ja auustust ka Gesti rahhwa wasta omaš südames elusse tõsta ja tugewaks kasmatada jõudnud. Sa seal juures on mull mu tütar, mu ainus laps, kõigest suuremaks toeks olnud, aga: teda on jälle teie poja armastus toetanud ja õpetanud. Kuidas, mill wiisil see kõik sündinud ja korra läinud, seda räägime pärast oma keskel olles kõik läbi.

„Nüüd wõta weel, siin hulga rahhwa ees, minu sõnade toetusels, üks weike ohwer teie Alexandri-kooli heaks wasta.“ Neil sõnadel tõmmab ta weikse karbikese põuest wällja ja surub seda Jaani pensse.

„Saada, armas Jaan, seda teie auusa Alexandri-kooli eestseisuse kätte ja ütle temale

ka minu, ühe Saksa mõisniku poolt tuhat palju terwifid! Ütle temale: et ma südame põhjast jõuudu tema armastusele oma kalli lapse wasta soowin, ja et ta seda armastust itaigi rumaluse, tigheduse ja kadeduse solgi weede läbi külmemaiks loputada ei laseks. Jah, nõnda, kuidas mina oma emakeelt hinge põhjani armastan, nõnda soowin ma ka Gestlastele, et ka nemad oma kauni emakeele jõuudu ja täit ilu ära tundma ja maitsema saaks.

Eiina on juba ammugi omad lapsed oma südame wasta pigistanud. Müid istub Auroora tema põlwele ja toetab oma kulti loffidega peakest tema õla najale ja Arthur seisab tema kõrwal ja hoiab, rõõmust läikiwa näuga, Auroora wafaks kätt oma mõlemate peude wahel.

„Jah,“ ütleb siin Saan, Otto von D. ümber finni hakates, seda meie ka äratundma ja maitsema saame, sest: „ajasammusi omi toimetustega ei pia keegi rahwas, keegi seisus finni! kui ka waew ja riid inimeste rammu ja wara nõrgastab ja kautab ja üksinda ühendus ja armastus tugewaks teeb ja kosutab!“

Kaunis ja liigutaw on pealt näha, kuidas need kaks juurt sirget, kõigest ümberringi auustatud meest teine teist juuandmise all oma mehise rinna wasta rõhuwad — ennast igawese sõbruselle ühendawad. Meid kaitseb ju ka üks keiser, neid

toidab üks maa, miks piawad nad teine teist
wihkama? Ka üks Sumal, üks amet on reil,
mis piab neid siis teine teist halwaks pida a
undima? Kui ka üks teise õiigusi, mis
loomuse ja walitsuse säedused talle ära
määranud, kesta laseb, üks teise õiigid
püidmisi ka auustab ja toetada püiab —
niisugust inimeslikku kohust saawad Saani Otto't
teine teise wasta wistist ikka täitma.

„Nad elagu, elagu, elagu!“ kõlab seal aasa
täielt muusiku koori ja inimeste hääldega, et
männiku põue pörab ja wasta kõlab.

Päike paistab soojalt sellge taewalt, maa
pind särab õiedes ja kaste pärlite ehtis, kõik
loom hingab priiskes elus.

Taewa Taadil pole wistist mitte paha meel.

Männiku paremat kätt jermal, hommituses
õhkus, taja laenetawa, lõhnawa ruffi põllu
äärt mööda, keerleb jalgrada juure postmaantee
poole. Seda rada mööda kõnniwad fergel
sammul kaks neiut, teine teise kaenlus, Saani
tule platsilt juure tee poole. Hõbehallid wihma-
mantled katawad kaelast jalatallani nende sirgeid
kehafi. Ühel lehwitawad kultsed lokkid weikse
wallge õle kübara alt õhu laenetal, teisel ripu-

wad mustad patfid niisamasuguse kübara alt, sellga mööda maha. Sa nende näud? — küsib ehk juba mõni kannatamata noormees. Sa nende näud säravad muidugi terwise ja nooruse õiides. Aga mis neid nägusi veel õiete armsaks teeb, on: et nende peal waimu kõigest kaunim elu ilmsüita olekus laenetab. Weel kui praegust kultse juustega omi sinisilmade läiki teise sõstra silmadejäreaga kofku langeda lasseb, lõowad mõlemad silmade paarid kui päris taewalikku wälku.

„Maarja, ütle ometegi, kas see kõik ilmsi oli, mis meie täna õõsi nägime, wõi oli see muidu unenägu?“ küsib sinisilmiline teiselt, kelle wallge otsaesine juba rohkemaid ja sügawamaid mõtete tööfid awaldab. — „Muidugi oli see ilmsi, armas Gewa,“ wastab küsitud oma noorema õele. Jah, õed on nad, jume kui ka waimu poolest. „Sa tänu olgu kõige hea waimudelle, kes meid nii imelikult selle nähtuselle juhtinud. Just siin ligidal kõrtsi juures pidi meie wanfre rattas katki minema, just siia männiku poole pidime meie wahel aja sees, kui Aldo seppa nõuudma läks, jalutama tulema. — Oh, Gewa, kas sinu süda ka mitte üsna uut elusse ärkamist ei tunne? kas sinu waim ka mitte forraga kui ühe paksu katte alt wallguselle ei ole pääsnud? Mull on, nagu: sammuks ma alles täna esimest korda kodumaa armsal piinal, nagu oleks ma

alles täna õõsi päris sugulasi leidnud; nagu oleks mulle forraga tugew kants kõige maailma mõru tuulde wasta ette kaswanud! Jah, alles täna tunneb mu süda seda õnne: ühe prii rahhwa liige, wabat rahhwa laps olla!”

„Maarja, sa oled ka minu tundmisi worrmidesse kallasnud, ka minu läbisegamine lendawad mõtted woori jäednud, neile kindla põhjuse alla pannud, nagu sa seda ikka teed. — Aga, Maarja, ärgem ka meie enam niisugusest elust eemale jääme, nagu ta meile ennast selle Saani pidul awaldas, katsume ka meie tulewikkus mõndagi liiwa terakesest „oma rahhwa edasi saamise teeraja parandamiseks“ kofku kanda. Selle tarwis ostame eneselle aga kofe „Eiina“ eluloo ja ka Eesti ajalehtisi, kust meie oma rahhwa põlwe ja püidmistega tutwaks saada wõime. Tõesti, üsna häbi mull, et siitamaani weel nii finniiste filmadega elanud oleme, weel nii midagit oma rahhwa kasuks teinud pole!”

„Ja, armas Gewa, kuidas wõisime nägewaks saada, kuidas ennast niisuguste asjadega tutwustada, kui meie terwe kodumaa nurl alles kott pimeduses elab? meie walla rahwas ennast weel mingisuguse rahhwaliku püidmisega waewa? weel mingi ajalehti lue. Ja — meie ju üsna puhtaks Sakste liikis elame!”

„Waata, Maarja, seal istub juba Aldo puul
ja hoiab ohju nii nukra näuga põnewil peus,
nagu oleks tema kallid kõrwid teda tea luidas
pahandanud. Tõttame, ka kodune rahwas ootab
meid wistist juba suure igatsusega.

Sa neitid ruttawad edasi, on peagi Aldo ja
kõrwide juures, filmapill ka wanris ja Aldo,
felle nagu nende lahke andeks palumise läbi,
et teda nii kaua oodata lasknud, ennast jälle
naeruliseks muutnud, plaksutab piitsa ja ümargused
hobused lasewad trappi, et wanger kui muna
loor mööda libedat postmaanteed edasi weereb.

II.

Wihhma kallab kui furnud kassi peale maha, wee lombid kaswawad õue peal, pardid lobistawad neis päartsudes, nagu oleks neil tea mis õnnelik saagi aeg käes. Suure Murme mõisa omanik pistab oma halli pea laheda näuga oma toreda maja aknast wällja ja lasseb omi terawaid sillmi üle omi laia rohiliiste põldude kääta. „Tänu Sumalale,“ ümiseb ta iseeneses, „et ta niisugust kallist wihhma annab! Üksna sillme nähes sirgub wili üles poole.“

Alga laseme meie teda omi põldude üle röömustada, lähme meie parem mitme kauniste ehitud suurde tuadest läbi, ühe weikse kambrikesse ja waatame ja kuulame, mis siis seal kõik tehakse ja sobistakse, sest seal elawad ju meie tuttawad Maarja ja Gewa, ja — on ju raamatu kirjutajal kui ka lugejatel see õiigus, ka kõigest salamad nurgad, ka kõigest sügawamad südame kohad läbi luufida.

Mi, kui kenasste kammbrikene siise säetud on! just kui päris puppade kastikene. Sinawad seinad, lumi walged kardenid, läikiwad peeglid, poleeritud lauad, võtsumad toolid, lõhnawad roosid ja lillid, kaunid gipsi kujud, raamatute riiulad, kirjud põranda tekkid, kõik, kõik nii osawaste iga üks oma õiige koha peale säetud, et tunnistama piab: siin sees elawad waimud on kunsti ja ilu tundjad.

Aga — mis see on? mis mõerad näud on meie tutwad neitid endalle täna ette pannud? kus on nende rõõmust läikiwad paled, wäliku lõõjad filmad jäänud? Mis tähendab pealt Maarja kahwatand jume? Ah, rõõm ja kurbtus, teie kaksikwennad, ka noorde tütarlaste elu teedel piate teie käsi läies kõndima, ka seal ei wõi sina filmade wesiataja oma wennast maha jääda!

Maarja istub ühe kirjutse riistade ja raamatutega kaetud laua ääres, parem käe nuff laua peal, pea pent wasta tuetatud, wasak käsi wallge taskurätikuga rüppes, kuna tema juured filmad, täis walu ja ahastust Gewa näu küljes ripuwad. Gewa istub tema ees ja lueb üht kirja, seal juures rutuliste hinge tõmmates ja wahete wahel hüides: Snetu! põlastaw! — Ja — seda piab sinule, Maarja, sündima, kes ja nii truu, nii puhas, nii alandlik omas armastuses

olnud oled! Wiimsete sõnadel wiiskab ta kirja laua peale, tõuseb püsti ja hakkab rahutumalt mõõda tuba fõndima — täna suured filmad mustjad sinised ja wiha jättendades.

Et meie ometi aru saama hakkaksime, mis siis õieti neitite rahu ja rõõmust waitu nii rikkuda on mõinud, mõtame laua peale wiisatud kirja ja lueme. Seal seisab:

Armas Maarja!

Saleda meelega mõtan täna sulle näpude wahete, et sulle hulga aja pärast jälle korra kirjutada, ja mis? üsna kurrwi aassju! Sa — kuidas? mis sõnadega pian, mõi tohin sulle neid üle pea arutama hakama? — Sa saad mu peale wihaseks saama ja mind ehk üsna halwaks pidama, kui sulle kõik, mis praegust mu jüüdant koormab, wällja saan ütelnud; aga ometegi olen mina üsna ilma jüita seal juures, et meie õnnele korraka nii juured äppardused tõusnud.

Sah, armas Maarja, mis aitab, et sõnu weel korjan ja aassja muidu piffendan, öeldud piab wiimaks ikka kõik saama, sellepärast tea: meie õnn on lõppemas. Mu armas onu ja ühes ka kasuisa pole sugugi meie nõuus. Kui talle, sinu soowimise peale, meie armastust ühel waikjel õhtutunnil üles tunnistasin,

hakkas ta kohe õiete pragama. „Kas see on su tänu!“ käreistas ta, „et sind su wanemate surma järel oma lapses wõtnud, sind loolitanud ja mehes kaswatanud olen, et nüid minust hoolimata eneselle armukesse walitada tahad? sellest minust nii põlatud talu soost kes nüid oma seltside, ajalehtide, raamatute ja tea mis veel kõik! läbi nii upsakaks läheb, et enam meie, temale Sumalast säetud ülema, Saksa rahhwa walitsust ja eestkostmist, juhatamist sallida tahagi. — Oles mina weel üks muidu lihtlabane sakslane, ehk paneks ma niijugusest sooseltsi ära solkimisest nii tähele, aga mina olen üks kirikute ülem, üks prausti, ja on minu eeswanemad Sumala preestrid, kirikute walitsejad olnud ja piad ka sina, minu wenna- ja kasupoeg meie jallgedesse astuma. Peale selle olen sulle juba isieneses ühe sinu wäärilise neiu walitsenud, keda sa küll wõtma piad, kui — ülepea minu suure wara pärijaks saada tahad.

Waata sedasi, armas Maarja, tormas minu kasuisa hull aega edasi ja ei wõtnud minu wastarääkimisi kuuldagi. Wiimaks päris ta minult, et talle käeandmisega lubama pidin, sulle maha kirjutada.

Ma loodan, armas Maarja, et sina kui üks targa pea ja wahwa südamega neiu ära

tundma jaad, et mina ju teifiti teha wõinutli, ja mind sellepärast mitte wihkama ei saa hakkama. — Täna siin find siin weel korra selle õnne eest, mis mulle siinamaani oma armastuse läbi kinkinud oled ja palun mind mitte üsna ära unustada. Sumal antku sulle ka pea ühe teise ilusa peiu, kes find aga ka omaš abi-kaasaks wõtta tohib.

Jää jumalaga! ja ära kurwasta mitte wäga palju!

Sinu

find ikka weel armastaja

N. Lindenthal.

W. 18³⁰/₆.

Tõesti, Gewal on õigus kurjustada! Inetu ja põlastamise wäärt on see firi küll! Awaldab temast ju, nii neiti oma südame tundmisest hoolimata wiisil, kirjutaja kerge, arg ja äraandja, kui ka tema kasuise tore, armuta ja suure walitsuse himmuline waim, et ka meil selle üle hari püsti piab tõusma.

Kui Gewa mõni kummend korda tuas edasi tagasi kõndinud on, jääb ta kurwa, küsija sillmaga Maarja ette seisma. Seda, oma kallist õde, oma kõigest truumat, ustawamat sõbra-taari kui ühte korraga külmast ära wõetud, närtsinud lilli õit õhtuse kaste helmetega niisu-

tatud, oma ees nähes, nõrkeb ka tema süda korraga ära. Ta ristab omad käed õe kaela ümber, surub oma suu tema kähwatand mulde peale, rõhub oma südant tema südame vastu ja — mitu minutid woolavad tõe pisarad kui kuuma hallikate wetejooned ühte kofku.

Sa — kas see ehk muidu filmawiirastus on? wõi — õõtsuwad seal ka tõesti inglid, kui õnnistusele lautatud kättega ja jalaja laulu salmi pärle ridasi nende kabe inimeste laste peade peale wälja kallates, nende üle? —

„Ära kurwasta, Maarja,“ ütles wiimaks Gewa tāsase häälega, „mina jään sulle truuis ja ei taha enne sinu kõrwalt nihkuda, kuni sina jälle õnnelik oled. — Ka oleme ju Saani õhtust saadise päris uue elu tee üles leidnud, kus peal nüüd eksitamata waimu jõuuga edasi sammuda wõime. Armas Maarja, ehk wõttiski Sumal just just sellepärast jesse — tērgemeelelise armust fēs sinu armastust tõesti mitte wäärt pole olnud, et tema meid meie ettemõtmištes ei takkistaks?!”

Põlewalt julgub siin Maarja rääkija suu oma suuga linni, aga tõstab oma nāu peagi jälle üles poole. Silkitab oma wallge peenifese läega õefese kultsid leerulisi juusid tema wallge fiteda otša esise pealt ära, waatab sügawaste

tema armastusest ja truusest läikiwa sillmade põhja ja ütleb siis selge häälega.

„Sull, kallis Gewa, wõib mitmes tükis õigus olla, sellepärast matame seda kurrwa sündmust omi südamete salakambritesse ja ära räägime temast ilmaški enam. Hakkame ka tõesti üsna uut elu elama. Lööd on meil juba armsa ema kõrwal ikka küllalt olnud, kui veel aru hakkame saama, kuidas ka omi waimu andide wõi muude jõundega ka oma rahhwast teenida wõiksime, saa meie aeg meile wistist mitte igawaks minema, saa meie wistist mitte õnnetumad olema. — Et aga mina seda jallima piaks, et siin õnn ka minu õnnetuse läbi rifutud saaks, sina, kui üks auus armastaja ja armastatud mees, kes sind tõesti õnnelikuks wõiks teha, sind oma kõrwale tutsuks, minu juure närtsima piaks jääma, ei, seda tohi ja minult ilmaški pärida!“

Seal tahab Gewa midagit wasta rääkida, aga Maarja paneb oma käe tema juu peale ja . . .

„Kapsed, kus teie täna ometegi jääte?!” hüiab ema hele hääl kõrwalisest kambrist.

Silmapiilk on Gewa jallge peal, peegle ees, kus ta wallge tasurätikuga veel wiimased piirate jälled pallgedelt ära pühib. Üksjast wälja minnes hüiab ta veel Maarjalle tagasi: Tää aga sina, Maarja, peale siia, küll mina üfsinda ka walmis saan!“

Nii kui aga üks ära mineja õe tagant kinni on kuffunud, langeb Maarja põlvili maha, sirutab kässa taeva poole ja pisarad woolavad uue jõuuga, nagu oleks nad muidu ühe tammi taga tagasi hoitud olnud. Siis lasseb ta omad ristis käed tooli peale vajuda, pea nende peale ja — meie ei kuule t'ast enam muud, kui tasast lufjumist.

On ka aeg, et ka meie teda omi raske südame wõitlemistega üksi jätame ja — Gewale järele tõttame, kes praegust kõõli jõuab.

„Tere hommikust Maie, tere Eisiu,“ teretab ta sinna sisse astudes lähedaste tüdrukuid, kes tema terwist nii rõõmsa näuga wasta wõtawad, nagu jagaks ta neile tea mis kingitusi. „Eo, tuli põleb wurinal pliidi all, wesi wurab katlas. Tänan teid, head tüdrukud! Jaan kohwi nüüd ka weel õigel ajal walmis, et täna küll natukene kauemine kambriisse jään, kui muidu. Olge nenda hea, Maie, ja ulatage mulle kohwi mashin . . . ! mis see on? ka juba süed sees ja wurab tiia. Tänan, tänan!“

„Aga neiti Gewa, muidu on teie külgis küll kõik ilus ja hea, aga see ei kõlba, et teie meid, omi tüdrukuid ikka nii palute ja tänate, et meil üsna häbi on; — ei tee ju meie muud, kui seda, mis meie kohus on. Sätke õiete seda wiisi üsna maha!“

„Soooh?! noh hea küll! eks siis õpetage mind, kuidas teie tahate ja soovite, et ma teid käritama ja mis käremaid sõnu ma teile kõik ütleva pian. —

„Ah käritama — käremaid sõnu ütleva — ah ei, neiti, jeda teie ei mõistaksiteki ära õppida; olete ka meidki juba selle tarvis liig ära mõnitanud, et — käritamist ja käremaid sõnu enam kannatakski.“ —

„Ah, ah!“ naerab seal Gewa, „siis ei võiks teie ka enam kannatada, kui mina teid ei paluks, ega tänaks.“

„On ehk ka tõsi,“ armas neiti, ütleb Eijsu leiwa wanni juurest jekka, „see rõõmuustab ikka küll ka ühe teenija jüdant ja kergitab tema tööd, kui tema hea tahtmine seal juures ka tema ülematest ära tunnukse ja lahedusega wasta wõetakse.“

„Ja, Eijsu, ja, rõõmuustan oneti ka mina ennast, kui minu armas ema minu toimetustega rahul on ja mulle nende eest mõne hea sõna ütleb. Sellepärast, Maie, laseme parem jälle kõik wana wiisi juure jääda, ja palume ja täname ühte teist, kus süda ja mõistus meist jeda pärib, ning meid jeda tegema sunnib.“

„Minugi pärast siis, neiti,“ ütleb nüüd Maie, kes punaste pallge ja hiilgawa siilmadega Gewa otsa waatab. Teil piab ju ikka õigus jääma,

sest teie seletate ju oma asja alati nii armsal viisil ära, et rõõm seda kuulda.“ —

Seal läheb kõõgi üks, mis õue käib, lahti ja kolm sirget noortmeest, wihamast märgas jahimeeste mundrites, püüsid õladel, astuvad ühe teise järgi sisse.

„Maa! — tere hommikust õekene!“ teretab esimene — jaksja keele — kelle juuksestest ja silmist ka kohe ära näha, et ta neiti wend on.

„Tere hommikust, fullake, kas juba pruukost walmis? Oleme õieti mehe moodi näljased!“ — Seda ütteldes tõttab ta isi edasi tuppa.

„Tere hommikust, preili!“ teretab teine tumede põlewa silmadega ja kähera muusta juuste, priiske näu ja tugewa kehaga noormees, Gewa ette astudes ja talle kätt pakkudes. „Teie wend on päris üleaneu, et ta kõigest enam andeks pialks paluma, et siit sisse tulla oleme julgenud, teid ehk teie tallitustes eksitades, hakkab ta kohe süia pärima!“ —

Kui see noormees, stud. jur. Walter Löwenberg, kes oma sõbral, Leo stud. theol., mõneks päewaks wõersiks, Gewa ees seisab, tõuseb mõlemate noore inimeste pallgedele puna, mis aga Gewa pallgelt jälle pea ära wäheneb ja selle asemel tema nägu, ka peenikesed moffad ära kahwatavad. Seda tähele pannes, kaub ka Löwenbergi pallgelt suurem puna ja rõõmu

asemel, mis esiti tema silmis läikinud, joonib ennast kurvastus tema elava näu peal.

„Aga — mis teil wiga on, preili Gewa? Kas ennast meie üle nii wäga pahandanud olete, wõi?“ küsib ta paluja armuliku häälega.

„Ei, ei, Woldemar, ütleb seal kolmas, nõrga keha ja kõhna näuga, mille peale juba walu joonesi näitab ülestähendanud olewat. „Ei, ei, Woldemar, pahandanud ei ole Gewa ennast wistist mitte — nii äkilise meelega ta ei olegi. Aga teda piab üks mure koormama. Kas ehk minu cousine Maarja mitte üsna terve pole? Minu rehnungi järgi pidi nagu täna tema kohwitegimise hommiku olema? —“

„Süll on õigus, armas Hans,“ wastab Gewa, oma tädiipojale lähedaste lätt andes, „Maarja on täna natuke haige — meie pole õõsi mitte heasti maganud — süll aga jälle pea raremaks saab. Nüüd paluks aga ennast kohwi joomisest ettevalmistada, lauud on pea laetud.“ —

„Tänan, tänan,“ ütleb nüüd Walter E. jälle rõõmsa näuga ja hakkab Hans P. kaenlusse, seda kutsudes: „Lähme, lähme! teeme oma toilette, et meie ilus ja lahe perenaine mitte pärast kohwi lauudas meie peale ootama ei piaks.“ Wiimsete sõnadest astuwad juba mõlemad üksteist läbi tuppa.

Üksinda jäädes läib Gewa näu üle päris walu wärin. Ta surub mõlemad käed sillme peale, pea aga näitab ta omi tundmistest wõitu saanud olewat, wõtab käed sillme pealt ära ja tema nägu paistab jälle wanas lahedas olekus, kui ta mõne karwa wäärt waltjam, kui muidu.

Poole tunni pärast istub terve P. perekond, üksinda Maarja puudub, kohwi lauudus. Ülemal laua otjal maja isa emat, ema kõrwal Gewa, kes laheda wiisiga kohwi tassidesse walab ja lauudkontsatele kätte jagab, tema kõrwal Hans. Isa kõrwal Löwenberg kui wõeras ja tema kõrwal Geo. — Üksna imetlemise wäärt näha, kui ühe näulised ema, tütar ja poeg, muidu et ema wanema näu, paksjema keha ja juba mõne halli karwaga, mis aga siiski tema heleda juustest wähe wälja paistab, peas, kuna lapsed alles elu Mai täies õiedes säravad. — Isa näu mudel ja filmad — juuksed on tall juba nõnda hallid, et enam nende endist wärrwi ära tunda wõi, aga tuletawad wanemat tütart Maarjat meele.

Kõige lauudkontsete kõrged, lahedad olja esised awaldawad mõtterikkaid waiimuusi, nende juured filmad, olgu nad finised, wõi mustad, puhtid sügawaid südametundmisi. Tõeste, nende sekka oleks lust maha istuda! Wähe on ju nüütses küllmas, riidlejas maailmas niisugust südant soojendajat, meelt rahule meelitajat, waiimu

rõõmsa elule auuduwat pesakest leida, kui siin äratunda on — ilma et seda keegi just sõnadega pruugiks ülestunništada.

Ja ometi on selle weikse seltskonna liikmetelle ka igal ühel omad isearuldased püüdmised, elu põhjused, mõtete wiisid ja weel mõnda muud, mis neid ühe teisest lahutada, üheteise wastaliijeks teha wõiks, aga — neid siiski mitte üheteisega riidlema ei aja. Sest siin auustab iga üks teise mõistust, teise tundmisi ja tahtmisi, teise häid omandusi j. n. e. — Aga, mis nii palju ette ära seletame, eks meile aegamööda nende teud ja olemised kõik isi ära näita, misjugušte waimulistega siin tutwaks saanud oleme.

Kui noored mehed omi jahi juhtumisi, wihmase ilmaga, kus nad mitte ühte linnu pojusestki maha lasta polnud saanud, mis üle Gewa ennast rõõmuštab, naerdes ja ühte teist pilkades ära jutustanud on, küsjib korraga isa Gewat:

„Aga, Gewa, nüid juttušta meile ometegi ka üksford teie Jaani õõsifest juhtumistest ja nägemistest täielikult wälja, siinamaani oleme meie ifka muidu tükkati kõigest nende iluasjadest kuulnud, mis teid Maarjaga nagu üšna teisteks inimesteks näitab muutnud olewat. Käite mõnel tunnil nagu päris prohwešsorid kõfiste nāude, frõmpsus otšafistega ümber, ja tāna näitawad juba lood üšna imelikud olewat, sinu nāgu on

ka korraga nagu kümme aastat wanemaks läinud ja — Maarja — tulegi enam omast kambrist wälja. Siin piawad wägewad asjad walitsema — ferged asjad minu alati rõõmsad, lüsti tujulisi tütrid korraga nii kõsiseks teha ei wõinud. Seleta ometegi, Gewa! —

„Ja, armas isa,“ ütleb Gewa, jälle natukene wallgemaks minnes, „sull on õigus, nalja asjad need ka ei ole, mis meid Maarjaga nõnda mõtlema pannud on, meid seeft poolt nagu puhtaks uueks loonud.“

„Oh, oh!“ küsib seal Woldemar E. nagu ehmatades, „kas siis kõige endiste jüdame tundmistle otja peale teinud, neid kõiki uuede wasta ära wahetanud olete?“

Terwe laudkond naerab esiti selle küsimise, kui ka küsija imelikul kartlikul näu üle seal juures. Ometi kui Gewa otja waatawad, kelle näu üle puna asemel, mis iga üks seal näha loodab, ferge sala walu wärin käib, jääwad kõik wait ja ootawad talt wastust, millega ta esiti natukene wiivitab.

„Sah — jault küll“ — wastab ta wiimaks pikkamisi, nagu mõttetes ja räägib siis jälle wana wiisi edasi: „sest ütle ise isa, kas see pole päris üle kohus, et meie Maarjaga siamaani omi waimu jõuudusi, neid teadusi, näpu osawusi, mis teie, armsad wanemad, meile kõik foolides

ja kodu külge kasvatada, õpetada ja harjutada olete lasknud, ikka ükfinda muidu iseenese kasuks ja rõõmustuseks pruukinud oleme? kuna juurem jagu waesest Eesti naisterahhwast alles juures waimu waesuses, kohmetand olefus, pool orjaja põlwes piab elama. Kas poleks meie kohus aga juba ammuugi pidanud olema, neid, meie suguõdesi igas asjus, kus wähe wõimalik, aidata, õpetada, juhutada, neil, kus seda tarwis, toeks ja nõuiks olla."

"Aga, armas laps," küsib ema imetleja kartliku näuga, "mis tahate siis tegema hakkata? Kas teil mind aidates mitte tööd ja toimetust küllalt juba pole?"

"Armas emake, kostab Gewa, ema lätt oma juu wasta surudes, "sind aitama saame meie ikka, aga seal kõrwol wõib Maarja ka küllalt weel lapsi õpetada ja wõime meie mõlemad, üks ühel, teine teisel korral talu majadesse minna ja seal sõbralikult järele waadata ja küsida, kas ehk mitte kusagil meie nõuu wõi abi tarwis lähe. — Ja — noh, eks aeg saa ise näitama, mis weel teha tahame, kui aga mõistame ja jõuame."

Tõesti ühe inimese mõtlete uurijal, waimu- tunnistajal oleks tänu wäärt tähele panna: kuidas ennast iga ühe lauudkontse näu peal isitundmine ilmutab. — Isa näu peal joonitawad

ennast tõsised rahulikud mõtted, kuna ema nagu kartlikka südame küsimisi avaldab; wend Leo waatab nagu mõne tugewuse kantsi otsalt nõrga õe peale maha, kuna stud. Löwenbergi nagu kui termi käes laenetaw mere peegel wälja näitab; üffinda Hansu filmad läigiwad rõõmsalt, üksi tema lõhna palgedelle tõusewad rõõmu roosid — on ju tema wanemad waesed töötegijad, kell tihti abi ja nõuu tarwis.

„Gewakene, öekene,“ ütleb seal Leo, „ei ei, ärge hakake eneselle muidu waewasi õlade peale wõtma, mis teie pärast ära kanda jõua. Teie kaswatamise wiis pole selle järele olnud, et suuri tegusi teha wõite. Ja — kõigeks armjamaks meestele ja nende pillmis auusamaks jääwad ifka need neiud, kes waitse waimuga kodu istuwad ja kodust assju korral hoiawad ja mitte rahwast enesest rääkima pane. Tahaks teie ja Maarja mõõda tolumajasid fondima ja talu lapse karrju oma ümber koguma hakkata, siis oleks teie ka kobe kõige maailma suus —“

„Jah, sull on õigus, Leo,“ aitab seal Boldemar E. elawalt tõendada. „Nii peenikeste, oma südame tundmistega naisterahhwalle, kui sinu kaunid õed on, ei passiis niisugune elu. Nemad on loodud, kõrgema seisuste meeste südame õnneks, nende majade auukrooniks!“

„Ah, ah,“ naerab Gewa heleda häälega, „saan alles täna esimest korda kuulda, et ka ritter Löwenberg alles jelles wanas mõtte wiisis kinni määsitud on, et: waene naisterahwas kui üks õrn lill muidu jelle tarwis loodud, et: ta üffinda kas mehe wahwat rinda ehitaks, wõi — tema jalgte rajal ära närtstiks.“

„Ei mitte, ei mitte nõnda! Teie ei saa minust õiigeste aru!“ kutsub W. Löwenberg seletada, aga Gewa ei wõta seda enam kuulda, waid palub:

„Nüid saagu waidlemistest küll ja palun, et mind, kuidas isa soowinud, meie Jaani õõsist juhtumist ükskord täielikult ära kõnelda lubataks. Alles selle järel ehk saate kõik minu ja Maarja fisispidist uuest elust enam aru saama.“

„Jah kõnele, armas Gewa,“ palub Hans, nagu tuleks temale selle kõne läbi tea mis õnn.

„Jah, kõnele! sunnib nüid ka jälle isa tõsiselt. Ja Gewa hakkab hõbe pulma rongist, ilu tuledest, näitemängust j. n. e. juttustama ja mida kaugemalle ta oma jutuga jõuab, seda suurema waimustuse, seda kaunima südamesse tungiwate sõnadega ta seda teeb.

Terwe laudkond kuulab wagusalt nagu pühas kojas. Rohwi tassid seisawad, mõnel pooleli joodud, mõnel terwelt puntumata. Maie waatab läbi kõõgi ukse tупpa, kas ehk jaksab juba

joonud, laualt ära läinud, et ära korištada mõis; ema tähendab talle sõrmega, et veel kõõfis oodata mõib.

Ikka sügavam järele mõtlemine hakkab ennast aega mõõda iga otsaesise peal ilmutama, ikka heledam waimu tuluke igas silmas särama, kuna kõneleja neiti waimustud nägu kui kullatud hommiku päike iga kuuljalle wasta läigib. — Waata, lugeja, niisugune on elu taewaliku tõedest tõesti waimustatud südame kuju! Sa mõin sulle veel tõendada, et: mitte üfsinda noore neiti ilus nägu niisugusest waimustusest veel ilusamaks, taewalikumaks kui ta juba enne on, muudetud jaa, waid et ta wanad krõmpsus nänd temast mõiwad särama pandud, kui uuesti neoreks loodud saada.

Kui Gewa oma wiimase kiituse sõna Jaani ja Otto v. D. ühenduse, rahhwa rõõmu hõistamise üle, läifiwa siinfilmas üks pärrel säramas, ära õeldud saab, jääb kõik tüfiks ajaks wait; keegi ei tea, mis kõige selle kuulnud sügawa ja kõrge aššja kohta üttelda. Gewa aga waatab nüüd kui rõõmus wõidumees küsija sillmadega iga ühe otsa — üfsinda Woldemar E. sillmi ei julge ta waadata.

„Sa,“ ütleb wiimaks isa, see on küll tõesti üks nii isearuldane sügaw ja suur asi, et tugewat ja sügawat järelmõitlemist läheb, enne kui sellega

jellge aru peale wõib saada. Sellepärast tänan, laps, selle jutustamise eest; ütleb ta weel, juba laualt ülesse tõustes ja Gewale kätt andes. „Nüüd pian ka juba töörahhwa juure tõttama, et loogu kargutada saan lasta — ilm on juba üsna jellgeks läinud. Kui ta hommeni nii ilusaks piaks jääma, kas siis kõiki noori harrasid heina tallgusele wõin paluda?“ küsib ta naeruse näuga.

„Hea meelega tuleme, wäga hea meelega,“ wastawad talle kõik kui ühest suust, ka laua äärest üles tõustes ja iga üks oma teoliga tua seinade poole minnes. — Söögi eest tule täna kellegil meele tänada — südamed ja pead on täis läbisegamine wooguwaid tundmisi ja mõttid — iga üks tõttab, et ükfinda olekut leiaks. — Ka Gewa tõttab, et Maarja juure saaks, talle kõik teadustama, mis ta täna kohni lauudas läbi teinud. Emal on ka juba rutt tallitusse saada, kohni lauudas on täna palju aega ära wiidetud — mispärast ta aga kogni mitte kahju tunne.

III.

W. linna kaupmees Strauß ja muusiku direktor Giedler olivad aastal 186 . . . ette wõtnud, oma Mardi päewa ühes koos ära pidada. Sest et ühe nime ja teise proua sündimise päew ka auusa Lutheruse sündimise päewaga kokku langema juhtusiwad. Nad olivad seda päewa küll iga aasta suure wõeruspiudega määletanud, aga iga üks omas majas, ja seda wiisi ei olnud nad, et küll kõigest suuremad sõbrad, ilmaski teine teise rõõmu päewast osa wõlta saanud. Nimetatud aastal pidi see nüüd korra saadetud saama ja W. linn ühte Mardi päewa näha saama, mis sugust ta enne weel ei olnud näinud. Oliwad ju kaupmees Strauß ja muusiku direktor Giedler linna kõigest rikkamad ja kunstarmastajad mehed ja kui need nüüd omad kulud ja nõuud kokku löid, wõinud ju muidugi midagit halwa wõi näutumat ilmale sündida. Noh eks waatame järele.

Mardi päewa õhtu on kääs, pimedus katab maadillma, ka W. linna, kelle uulitsatel täna wanfred aruldusel wiisil pörijemas ja mantlite ja rätikute sisse mäsitud inimeste salgad sosistades ja tasa naeru fudistades ühest majast teisirändamas on, aruldane maja on, kust mitte floweri kölin ja tantsum trall kuulda ei ole. Rahju aga, et kadetad luugid enamiste nuusku pillkadele teed tubadesse ära keelewad. Muidu mõned suuremad majad lasewad omi küünlatulesid uulitsa pimedusele wallgust jätendada. Niisuguste majade afnate alla koguwad aga siis ka uulitsa jömmfikad, hantwärgi õppijad, kui ka teised waesemad inimesid, kes rikkamate lusti ja rõõmu pealtki tahawad näha, parwedesse koku. Kõigest paksemad parwed on aga kaupmehe Strausi afnate all näha. Seal on üks ilmrabutu liikumine ja kahisemine, ühte teist tõuukamine ja wahete wahel ka killamine, et wahtmeistritel wistist heagi tegemine, kõiki korra päralt hoida. Aga laseme neid isi oma ameti toimetustega läbi saada, läheme meie parem pidu majassee sisse ja waatame seal kõik ligimalt läbi.

Oh, wenifene! Silmad kustuswad esiteks üsna ära, seda läikimist ja jätendamist, kurrjust ja läbisegamine olekut korraga nähes! Pea läheb üsna uimaseks seda naeru ja jutu tisa ja kõla kuuldes. Alles aega mööda hakkab waataja

film ka selles kunstloomuses ühte plaani seletama ja kõrre seda keele kõlinalt kannatama.

Suur saal, sinivalge seinde ja laega, särab pea päewa wallgusel: wiis kullatud kroonlühtert — üks suur kaset lage, 4 weiksemat saali nurrkades rippumas — walawad wallgust ja nende all õõtsuwad inglete kujud hõbedalase tiwadega ja pakuwad ngeratajate näudega roosi kimbukesi ja lilli waanikusi rõõmsa inimeste lastele alla maha. Laest kunni parketi põrandani ulatawad peeglid kuldraamides, seisawad nelja afnate wahel, mis uulitsa pool seinas, ja sarnatsed, muidu weiksemad peeglid ripuwad üle iga ühe tiwukse paari, mille läbi kõrwaliste tubadesse mindakse. Afnate üle pilwitawad pitskardinad, mille woltide wahelt amurettid omi kelmi nägusi ja kähärpeasi roosiõiede warjult wälja pistawad. Mõõda seina äärt seisawad laeni ulatawad palmi puud ja õitsewad oleandrid, mille wahele ja ala kõiksugu wormilised toolid ja wälja õmeldud istmed ära säetud.

Selles, nõnda ka ise mardi riides saalis wõiwad küll 100 mardi santi ruumi leida ja seal pole neid ka wist mitte wähem. Seal näitawad ju kõige maailma rahwaste kujud kõndimat: Küll habemikka Wenelasi, sameti mandlitega Hispaanlasi, kollasid Inglasi ja kerge jalgfid Prantslasi; küll kõrge tübaraga Tirolasi, laia laapidega

Ameeriklasi, kui ka tutpeadega Hiinlasi; küll
pifa patsidega Rootsi neiusi, tähtetega kaetud õõ
kuninganasi ja lilliehtis aedniku tüdruk. Kõige
aasta jadade riiete moodusi ilmutajad rändamad
seal üksteisest mööda; mitmet sugu imetnikka, ka
korsnapühkijad ja rõõwli pealifud j. n. e.
kõige jungalate kummardajad jalutawad, kas
üksinda, wõi paaris, wõi seisawad salga kaupa
juttu westes, mis juures neid tihti mõni üleanetu
bajatso, oma piitsa plaksu jekka lüües, effitada
püab, kui mitte Dranguutang oma pifa käpaga
juba enne jutu paela katti kiskund pole. Suured
kirjud salgad seisawad ka uste kohtas ja waatawad
imetledes kõrwaliste tubadesse.

Mis seal siis näha on? küsib üks kulla
farmse loffidega, peast kuni walge kleidi alumise
palištuseni roosi nupu ja õiedega kaetu aedniku
tüdruk, oma lillikorrwi, mis tall rohilise paelaga
kaelas ripub, arglikult kaenla all kinni hoides,
oma eesseiswalt sinise karwalise ritterist.

„Etis lähme waatame!“ ütleb ritter, neitile
oma käewart pakkudes. — nad lähewad, saali
sisse tulemise ukse poolt wasak kätt, esimese
kambri ukse poole. — „Ah kui kaunis! — hüiab
aedniku neiu tajase häälega.

Paks kuuse mets, mille üle tume kuu weereb,
täidab kammiert. Metsa serwas, rohiltsees koopas
õhkab jüte tuli. Selle koopa ees, tule paistel

magab üks Hispaaniamaa mustlaste seltskond, mantlid ala lautud, samla küpsad peade all, mitmetesugu kimbutesed ja kortsikesed, nuad, pistolid, zimblid ja tamburiinid nende ümber wälja lautatud. Seal puhkawad mehed ja naised, noored mehed ja neiud ilusal karsil kombel, kuida neid mitte üks maalija parem ei oleks oma pildi peale aru jäedida wõinud, ühe teise kõrwal. —

Korraga ärkab see kõigest sirgem naisterahwas, kes koopa pool ääres magab, uuesti ülesse, kui oleks teda keegi ehmatanud, tõuseb istufille, pühib une pillmist ja omad mustad juuksed oma wallge peenikese käega, tahwatanud, aga ime iluja naru pealt ära kõrwa tahta. Siis paneb ta ristis käed põllwede ümber ja waatab tüff aega oma sitikillmadega tulesse. Ärkiste pööralt magajate poole, kumardab oma kõrwal magaja priske poisikese peale maha ja surub omad koralli karwa moffad selle musta pea peale. Selle peale wõtab ta oma wasaks poolt küljest ühe zimbel käte wahel ja hakkab pehme näppudega mängima ja esite tasase, aega mööda ifta waljuma häälega ligi laulma. „Hispaania, Hispaania on mu isamaa“ j. n. e., Da hääl wärireb walusalt, wahete wahel weereb raske piisar mööda palet alla poole. Weike poisike tema kõrwal tõstab pea samla sängist, tifub ligimalle, paneb omad käed ema sirge leha ümber, surub

oma pea tema külje najale ja hakkab ka ligi laulma. Aga mööda tõuseb pea üks meeste, pea naisterahvas ka istufille, wõi käsi puusakille ja hakkab ka ligi laulma.

Kõik saali täis uhtid marta, kas wiisakas, wõi naljakas riietes seisawad kui kirikus wait ja kuulatawad kitiwarwastel ühe teise taga, mõni ka liigutatud südamega. Aga kui laul otsas, tõuseb saalis hirmus kära: ühed laksutawad käsja, teised hüawad bravo! bravo! kolmandamad hõiskawad dacapooo! dacapooo! — Mitmed hoiawad kõrwad käedega kinni, mustlased täidawad martide soowi ja laulawad weel korra. Selle peale niisamasugune kära, kui esiti, aga mustlased ei laula enam kolmat korda. Martide fogu hakkab uke kohalt pikkamesti laiale lahkuma, nõnda et neegrid, kollases ja punases riietes omi „shokolaadi teeprettidega“ läbi pääsema hakkawad.

„Nüüd lähme ka teist tuba vaatama, kus tõesti üks tüft taewariiki maa peale maha kukkunud näitab olevat,“ ütleb sinine ritier oma aedniku neitile, keda ta ette waatlikult tiheda sallkadeft läbi juhib.

Seal hakkab nägemata muusiku voor ühte imeilust Itaalia karnewalli tüfti mängima. Sälle kuulatab kõik kiti formula.

Meie paar jõuab teise tua ukse läwe peale. „Nüid astume waike armu riiki ja jätame maailma käre selja taha jääda, — ütleb siin ritter neiti kõrwa, kes nende sõnade peale, mis nii armsa, meelitaja häälega öeldud on, seisatama jääb ja oma tase wärisewat kätt ritteri kaenlust ära tõmata püiab. See aga hoiab selle kae nüid weel kõwemine finni, kui siinamaani ja astub edasi. „Miks nõnda Gewa?“ küsib ta kurwa paluja häälega. „Ah, Löwenberg, ma ei tunnud teid siinamaale weel ära — teie muutsite oma häält wäga heasti. — Aga mina, Gewa, mina tuntsin teid nii kohe, kui teie saali astusite ära — minu film saaks teid ikka, ikka äratundma, wõi pugeks teie tea misjuguoste ülikondadesse! — Sõna lausumata astuwad nüid mõlemad edasi.

Kohe ukse läwe üle astudes waatawad neile Hebe ühelt ja Graciad teine poolt naeratades mirdi pöörsastest wasta. Taga pool on õitsewad roosi pöörsad, palmi ja cypressi puud mirdi pöörsastega nõnda rohilise sametilise aluse peale ära säetud, et nad siin ühte teed oma wahelt läbi keerleda lasewad, seal ühte lehthoonet teewad; siin ühe Kreeklaste jumala kujule, seal ühe istmele warrju annawad. Aga kesk platsil purskab üks laew oma wärskei wett ühe lillipössa, mille keskpaikas näkaneitsitid lustilikult suple-

wad. Kirjud latred siin ja seal põõsastes, ehk puu oksades rippumas, kallawad oma wioletti, rohilisi, sinisi ja purpurtulisi lõik selle rohiluse, õie sõra ja ilu üle ja selle wäljal.

Waadates ja imetledes jalutab ritter Gewaga edasi, kuni keerd teerada neid wiimaks ühe mirdi metsas seiswa templi ette wiib, kus nad imetledes seisma jääwad. Kullatud jallgega walged sirged postid, kelle mööda wiina marja wääned ülesse roniwad, kannawad fuld gitteriga ümber piiratud lagi, mille pealt õitjewa lilli pesadest nixid ja nirjadid maha naeratawad. Üks juur purpur later templi wasta kõrge palmi puu oksas woolab oma tule laenid selle templi üle wälja ja paneb teda, kui armu pilgud ühte noort neiut, üle pea ära punastama. Amor wahib kelmilt, wibupüüs winnas, ühe tagumise posti warjult wälja.

„Kelle triiphoonet on ommetegi Strauß puh-
taks riisunud? tema omaist ta ommetegi nii palju
õitjewaid lilli põõsaid wõinud saada“ küsib
korraga üks tore Englane oma raha kollases
kuue taskus kõlistades, Gewa selja taga. —

„Siin seda launist loodust nähes, võib ülfinda
inglis rahamees nõnda külmalt küsida, aga keegi
sooja südamega Kreeflane ei saa talle selle peale
wastama,“ kostab talle ka koke üks templi põhjast
ette astuja „Adoonis.“

Kui mõel läib see hääl Gewa jüdamest läbi, ta tõmmab Löwenbergi ühe mirdi põõsa warju kõrwale.

Eindenthal on ommetegi fiin! mis saab waene Maarja üttelema? kuidas wõis ommetegi Ella Strausf teda nõnda petta ja talle kirjutada, et Eindenthal seeford tõesti mitte Mardi piul ei saa olema?" furjustab ta tafsase häälega.

"Wõib aga olla, et Eindenthal Ellat petnud on — talle teadust annud, et ta tulema ei saa, et ta mitte oma Mardi riides nii koke ära tuntud ei saaks," — katsub Löwenberg teda waigistada.

"Wõib küll olla," ütleb wiimane natukene rahulikumalt, "Ella on ju liig hea ja tõelik, et ta kedagi oleks petta wõinud. Antsin ma talle ju ka selgeste küll teada, et Maarja Eindenthaliga enam kusagil kofku saada ei soowiks, weel kõigest wähem fiin, kus ta teda tundma õppinud, tema jeltfis nii õnnelikud tunnid äraelatanud on. Ja wastas ta mulle selle peale, et: Eindenthal, keda tema isa oma tänadise piule kogunigi palunud polekski, juba õnneks ise kirjutanud olla, et ta selle Mardi päewast hädaliste asjade pärast ära jääma pidada. Ja — nüid on ta ommetegi fiin?" Shkab Gewa murelikult.

Seal hakkab muusik ühte lustilist tansu tükki mängima ja Löwenberg palub: Armas

Gewa, ärge muretsege nii väga oma õe pärast. Su Eindenthalil ommetegi veel nii palju märku peas saab olema, et ta ennast Maarjast eemal saab hoidma — talle ennast mitte tunda saa andma. Sellepärast, kallid Gewa, mötelge nüüd ka ommetegi natukenegi minu peale ja näidake nii kaua, kaua aja järel jälle korra oma lähedat rõõmutujulist meelt!" —

„Pähme, lähme tantsima!“ sunnib Gewa rahutumalt, nagu püüaks ta armu-riigist pääseda. — Pea on ka sinine ritter oma roosi neiuga teiste tantsijate seas.

Kui tants lõpetud, leiame neid teiste Martide hulgas kolmandama kõrvalise tua ukse kohal seiswat.

„Maarja! seal ta ongi!“ hüüab Gewa rõõmsalt kohkudes, aga tajase häälega, et ütsinda Löwenberg teda kuuleb. „Sellepärast teda enne siia toodi! sellepärast need mulle arusamata saladused. — Aga kui ilus, kui imeilus ta on!“ —

„Ja ta on väga ilus! niisama ilus, kui tema õde,“ tõendab ritter.

„Ja, nad on mõlemad ütlematta ilusad! aga — kahju, et nad ühteteist nii ülemäära armastavad, nõnda et — nii mõnedki südamed selle suure õeliku armastuse läbi kahju tunnewad.

Gewa hääli wäriseb, kui ta sunnib: „Vaadake ommetegi ja kuulake!“

On ka tõesti vaatamise väärt pilt, mis
ennast siin ilmutab. Ta tuletab Eesti ennemuistset
õnnelikku aega meele.

Rohiline muruplats lautab ennast vaataja
sillme ees wällja. Selle keispaigal wiidawad pris-
ked poisikesed, lühikesed püksid jallgas, et ümargused
paljad jalad põlwist saadik wällja paistawad,
lumi walged särgid sellgas, mitmel wiisil oma
aega. Ühed katsumad rabeledes, teised wäe kaigast
widades oma jõuudu; ühed wiiskawad ratast, teised
jälle lasewad wiibupüüsidega märri. Nendest
paremat kätt, enam kaasiku pool, mis muruplatsi
kolmest küljest ümberpiirab, õõtsuwad prisked
tütarlapsed, juuksed linalakkas ümber õlade lehwi-
tamas, siidi pärjad peas, hõbe reesid lumi wallige
särride peal kaela all, lauldes kiigel:

Seikesed, õikesed,
Roosikesed, rõemukesed,
Tahme kiike katsumaie,
Kas on kiike wenna tehtud
Wenna tehtud, wirwe weertud,
Muuslauad aine pandud.
Küll ma tunnen wenna kiige:
Wenna kiik on kirjutatud,
Alisa otsad haljastatud, j. n. e.

Aga, mis seda terwet pilti tema kaunuses
kõigest enam kõrgendab, see särab enam pahemat

tätt, muru eesotsal. Seal istub lõhnawa, viedes
 järawa õuna puu all pingi peal, kuldse fedra-
 warrega hõbedalast lõngahelde fedrades, nagu
 sunniks teda igatseja peiu, rutuga weimewakka
 täitma, nii kaunis neiu, et küll kaunistat maa
 peal wähe leida wõiks. Sellgas on temal särapu-
 naaste riibudega musta põhja peal seelik, mille
 alumist äärt kaks rida karrda ehitawad ja mida
 punase kirjadega õõd õlal kannawad. Tema iluja
 kaela ümbert ripuwad hõbe helmete riad rahadega
 kuni poole rinnani peenikese wallge särgi peal,
 mille laiasil suu otsast krookeldud ja nüpeldud
 pitsidega kaitsid kuld käerõngad rikastawad. Üks
 tume punane siidi pärg kuldse litrettega hoiab
 tema musti juusid, mis tall pakult ja pikalt
 üle selja maha ripuwad, peenikese pea peal kinni.
 Tema peenikese jalgu katawad wallged kirju
 wikeldega siidi sukad ja mustad ristpaeladega
 kingad. — Sa see neiu on meie Maarja, kes
 omas praeguses olekus tõesti nii imeilus wälja
 näitab, et tema õel üsna õiigus on, selle üle
 rõõmsalt ära kohkuda. Niisama on ka selle mehel
 õigus, kes seal tema parem pool kõrwal, mõni samm
 temalt eemal seijab, käd oma seemisknahka püksi
 taskudes, lühikene kampsul ülekullatud nõõpidega
 sinise westi üle seljas, kaapkübar pool wiltu õlani
 rippuwa halli juuste peale jurutud peas, ja
 kuningliku toredusega ümarguse priske näu peal

läikitiwa sillmadega pea netu peale oma ees waatab, pea muru platsile rõõmsate poisikeste jekka, wõi ka kiikwa tütarlaste poole sihib. Ja tall on õiigus tore olla, sest: weel seisab ta oma prii maa pinnal, weel pole tema rikkus talt riisutud. —

Aga — seal weereb kuldne päike kaasiku taba looja, weel korra oma kullset sära üle priius pildi wälja walades ja — kangelst, kangelst ifka ligimalle tulles müriseb pikse kõma. Siin — wajub tume teff pildi ette ja — mitmetsugu kõnesi hakkawad Mardi saalis kõlama.

Ühed kiidawad kaunist näitust, teised aga tõrelewad, et: piduandjad sellega poliitikasse puutunud. Paar pidulist, üks kiriksand ja teine mõisnikusugu meest, astuwad Straußi ette, kes just keset saali seisma juhtub. „Armas wend,“ ütleb esimene toros mofkadega, „see pole mitte õiige, rahhwalle ifka jälle tema ennemuistset prii põllwe meele tuletada. See sünnitab niisama palju paha waimu, kui see, et talle ifka jälle uuesti tema orja põlwe raskesti ette maalitakse. Pärib ju Sumal inimestest, et iga üks sellega rahul piab olema, mis talle elusaatus kanda annud, ja ei salli sugugi seda waimu kõrkust, mis oma igatsust rahutumalt, kas kadunud wara külge keidab, teda jälle tagasi saada püides, wõi paremate ja suuremate maailmliku õnnede, kui talle kätte antud, järel wälja sirutab.

„Auulit õpetaja,“ vastab Strauss, kelle näust
 sellge waimu elu läigib, „eõitels unustate ära,
 et siin praegust mitte see waene rahhwas, kelle
 eest ikka weel tule tiffa, kui laste eest, ära hoida
 tästakse, koos pole, waid igast seisusest haritud
 inimesed, minu ja minu sõbra wabameelelised
 sõbrad. Teiseks on see üks üksna Jumala säeduste
 wastaline pärimine, et: mõne rahhwa waimuelu,
 mõne teise rahhwa kasuks, ühe koha peale ära
 hanguma ja seal wiimaks ära mädanema piaks.
 Mis meie Gesti rahhwa mõnusa andidega ehi-
 tud waimuga küll ka wiimaks sündida oleks
 wõinud, kui Jumal talle mitte armulikka kaitsejaid
 poleks äratanud, kes teda tema orja põlwest
 päästnud. Rõneleb ju hiisoorika kõigest maailma
 rahhwatest ikka ühte ja sedasama, et: üffinda
 üks õnnelik, see on ihulikult kui ka waimulikult
 waba, auutundja rahhwas kauunisi, see on jumaliku
 waimuga ehitud inimeste wäärilisi elu näitusi
 ilmutada wõib. Nõnda kuidas endised Kreeka
 ja Rooma rahhwad neid minewikkus ilmutanud
 on, kuidas nüütsed Prantsuse, Saksa j. m. rahhwad
 neid olewikkus awaldawad. Selle pärast täidab
 päris jumalikka säedusi, kes inimesi, seisi,
 rahhwast, kas tegude, õpetuste, wõi näituste j. n. e.
 abil elu paremate, auuamade õnnede järele igat-
 sема äritada püüawad. Ja — pange mitte
 pahaks — wõiwad üffinda need inimesed ja

seisjused niisugustes püüdmistes kurrjusi ja pattu aimata ja karta, kes eneste isearuliste woli ja wõimustelle nende püüdmiiste läbi kahju kardawad tulewat, mis ka just mitte tühine kartus pole." — Õpetab Strauss tasasema häälega, kui ta siamaani rääkinud, oma wastust, mille peale õpetaja weel täie juuga kostab katsub. Aga — piduliste hull, mis ennast aega mööda kõnelejate ümber forjanud, ei anna talle selle tarwis mahti, waid hõiskab kui ühest suust: „Auu ja tänu meie pidu pere-meestele! Nad on kõik oma asja heasti seadnud! Nad elagu, nad elagu!" — Muusik müristab ligi. — Selle peale läheb jälle tantsimine lahti.

Kell lööb 12, enamiste kõik Mardid wõtawad wõltsnäud eest ära, muidu mõni wenib ukse poole, et laheda piust lahutada. Wiimaste seas näeme ka Adoonist, kes weel õieti pikkamisi edasi astub, wahel üsna seisma jäädes ja tagasi piiludes — Maarja poole. Maarja seisab ju praegust armuriigi läwe peal, kui üks Kreeklaste jumalik fugu ja naeratab taewaliku lahedusega Gewale ja Löwenbergile wasta, kes mõlemad tema ees seisawad ja talle tea mis rõõmustajaid assju jutustawad.

„Ah, kui ilus ta on!" ümiseb Adoonis ise eneses, „kui palju ilusam kui see mulle onust walitud tore pruut, keda ma wistist ilmaški

jaultti nõnda armastama saa, kui ma Maarjat armastanud olen! Ah, miks ei ole mulle walitsemise priiust. Miks on just mu onu käes minu auu seisus ja wara paigal! *

Ta surub omad hammad kriiskutades kofku ja astub jaalist wällja. Ühe taffa waatab ta weel korra tagasi ja näeb weel, kuidas üks tuline mustlaste päälil Maarjaga tantsu põrandal tormab, siis — kaub ta pidumajast, ilma et Maarja teda seal näinud, wõi aimanud oleks — mis Gewale suurt rõõmu teeb.

„Kes ommetegi need ütlemata ilusad tüdrukud on, kes seal Ella Strausfi teine teise kaenlu all praegust jaalis edasi tagasi jalutawad?“ küsib üks paks proua oma paremal kõrwal istuwa kuiwetanud naabri püuvalt. „Need on muidu ühe talumehe tütrede,“ wastab see, „ma ei mõista, kuidas Strausid neid oma tütre sõbrataarideks wasta wõtta, neid nõnda auustada wõib, et neid ka oma kõigest suuremate pidudelle kutsub.“

— „Ühe talumehe tütrede?! Strausid läheb ka üsna arusaamataks, imelikuks.“ —

„Aga, mis siis sest wiga on, et nad ühe Gesti mehe tütrede on? nad on ju heasti koolitatud ja ilusa wiisi ja kombetega,“ seletab üks kolmas, ligidal istuja naisterahwas.

„Ah, mis koolitatud, mis wiisid ja kombed! see kõik ei tee weel Saksa!“ pahandab paks

proua. „Minu poeg küll nendega tantfida ei tohi. — Konrad, Konrad! ah seal ta juba selle wallge pea ees kummardab: Mis tahad noorde inimestega teha, kes nüüd omi wanemate auuseisust fergemeeläl ära unustawad!“ —

„Ei proua M.“ katjub jälle kolmas waigistada, „ei pole see mitte noorte inimeste fergemeel, mis seisuste wahel seinasi ära unustab, waid ajawaim“ on see, kes neid seinu maha lõhub, ja niisuuere jõuuga, et sinna enam kellegi wastapanemine ei aita. Mis nüüd ühe waimu järje peal seisab, püiab kofku saada, kas olgu kaupmees wõi talusauna mehe poeg, Suut wõi Wenelane.“

„Ah minge oma ajawaimu arutustega!“ ütles aga seal paks proua nii jämedalt, et lahke seletaja üsna ära kofkub, „need ei kõlba kellegi auutundmisega kofku!“ — Ja oma kuiwetanud naabri poole pöördes, fisisab ta sellele kõrwa: „Piab ju see apteegi proua ise ka talupoegade tütre tütar olema, sellepärast oma mõeska,“ keele pihta näidates, „nii wahwalt sauunlaste eest tupest wällja tõmmab.“ Ja mõlemad suurjugu naisterahhwast, kibelfonna koftu hõrra paks proua ja õpetaja, kes esite Strausfi noomida püidis, kuiwetanud õde, kibistawad ise oma suure tarruse üle naerda — mis wiis ja kombe pidu

wistist mitte sell kombel ei auusta, kudas Gesti
õed teda kauuniistawad.

Miijugused kõrwalised waidlemised ja nurga
kõned ei efsita aga noore inimeste lusti ja rõõmu.
Nad tantsiwad ja naljatawad ühe teisega kuni
wiimaks õue wallguis afnatest tuppa paistab.

Seal on ka juba aeg, et pidu lõpma hakkab.
Mooselandid mängiwad weel ühte mürawat
marssi, pidulised tänawad ja kiidawad pituandjaid
kõige lusti ja rõõmu, sõõkide ja joofide j. n. e.
eest, mis nad kõik ära maitšnud, „ja pidu
ongi otsas“ — iga üks hakkab oma koju peole
tõttama. Üksinda Maarja ja Gewa ei tohi
weel ära miniku peale mõelda — nad piawad
weel paariks päewaks Ella wõeraks jääma.

Ka Löwenberg kõmpsis pikkamisi mõõda uulitsat
oma korteri poole, jüda jees raske — Gewa pole
tema armastuse sõnu kuulda wõtnud — pole
ennast wiimaks enam tema ligidalle annutki —
on, kui teda kartes, üsna Maarja ja Ella kaenlus
rippunud.

Külmi pigistab ja wenitab kuu wallgel õues, jeä kãritseb jõe peal, aia roekad pauguwad ja maja seinad praksatawad. Seda mõnufam on soojas tuas, pehme leentooli pesas, tumeda lambi wallgusel, magusa sigari suitsu pillwedesse eidetud juttu puhuda. Seal peasewad just kui kõiõ sūdame paelad lahti ja sõber puistab sõbrale oma sūdame põhja wällja.

Seda teewad siis ka meie tuttawad Leo S., noor K. kogukonna kiriku õpetaja ja Walter Löwenberg, kihelkonna kohtunik. Jah, ametis on nad juba mõlemad, keda meie 3½ aasta eest tagasi esimese wanemate mõijas kui tudendid wõersil nägime olewat. Seal, meie tuttawa õe paari, Maarja ja Gewa wennal, on ka juba 1 aasta kallis naine, endine Ella Strauß, keda õed, kui ka äia ema ja isa kui „just nende perekonna liikmeks“ kiidawad loodud olewat.

Uga, nüüd kuulame, mis sõbrad üheteisele omi sūdame pealt awaldawad, ehk saame sealt

ka midagit mõnegi meie teiste tutwate käeläigust
mööda läinud 3½ aastal teada. „Jah, Leo,“ ütleb praegust Walter, oma
figari laua peale, mis tema ja sõbra wahel
seisab, pannes, „tahnud ma hult aega mitte
uskuda, et Gewa mind nii tõelikult saaks ära
tõukama. Ja — miks pärast ta seda teeb,
pole mull praegustki weel üsna selge. Ma
olen talle ju oma oleku läbi juba küllalt tunnis-
tust annud, et: ma tema ja Maarja tõeliku
waimustust isamaa ja rahhwa armastuses mitte
enam tühjaks tujuks ei pia. Weel omas
wiimases kirjast olen ma talle tunnistanud, et:
ma just oma kohu ametis rahhwa kasuks mõnusat
tööd mõiks teha, kui mull aga üks abikaasa
tuleks ja troostiks kõrwal mõiks seista, kes mulle
mu süllmi aitaks teritada, kui asjad seletada
tulewad, mille põhjusid ühe mehe süllm enam ära-
seletada ei wõi, mida aga üks osaw naisterahhwa
sülm siiski weel mõib ära tunda, sest: ühe
naisterahhwa peenikene südame tundmine trehwab
tihti parem ühe elu tõe tera pihta, kui ühe
mehe mõistuse kiire. — Ommeti midagit ei
mõju, talt tuleb ikka üks ja seesama wastus:
„Teate ju juba, et mu süda teid ei põlga, aga
teate ka, et üks iseenesele, kui ka Sumalale antud
tõsine luba mind teelab, oma kallid Maarja
kõrwalt lahkuda.“

Jah, sedagi wastab mulle ifka Gewa. Aga Maarja annab mulle ommeti iga pidi teada, et ta südamest soovib, et Gewa minu abikaasaks saaks. Veel minewal korral Nurmest koos olles ütles ta: kui rõemus oleks ma, kui Gewa ühe kihelkonna kohtuniku abikaasaks saaks, kus ta oma rahhwalle õieti palju hea mõiks teha, hulga rohkem, kui siin minu kõrwal! — Ma waatafin seal terawaste Gewa otja — ta kahwatas ära, tema uuled wärijesid taja — wiimaks tõusis ta meie seast ülesse ja läks oma kambri — mis Maarjat näitas furwastawat.

„Tõesti, nende õede armastus ühetelge wasta on üle aru suur: üks ohwerdaks teisele oma eluaegse õnne, oma elu. Aga — Gewa effib omas truuses: ta teeks ju Maarjat just selle läbi õnnelikumaks, kui ta ise õnnelikumaks saaks.“

„Jah, Walter,“ ütleb nüüd Leo, kes sõbra siinamaani eksitamata oli rääkida lasknud, „sull on iga pidi õigus ja oled ja mulle oma tõsi se kindla meele läbi ka omas armastuses minu kalli õe wasta nii kallis, kui üks sõber teisele wähe mõib olla. Sellepärast sooviks ma sulle hinge põhjast ühe naise, nagu minul on, nagu Gewagi oma mehele saaks olema. Tõesti, ma pian sulle tunnistama, et: õieti minu Ella minu kogukonna hing on ja tema liikmeid kõige heategu- delle waimustab. Nii lapselik, kui ta ise wällja

näitab, nii noor kui ta on, koguvad siiski lapsed, noored ja wanad inimesed tema ümber, kui oma ema ümber koflu. Eapfi püüab ta nendega mängides õpetada, nende waiimu arusaamisele äritada, neid fauni kombetele harjutada; noori neiusi, kes just kui mesilased tema ümber, katsub ta kõige paremte raamatutega meie Gesti firja warast, aja lehtidega tutwastada, neid lauulmises, näitemängimises ja tea mis weel kõik juhata; majaperenaifi toetab, trööstib ja juhatab ta nende maja pidamisi ja lastefaswatamise muredes. Sa, imetlemise wäärt on näha, kui wõrgalt ta iga ühe headusi ja wigasi, iga ühe kurbtusi ja rõõmusi ära tunneb, ennast fa temale siitamaani kõigest wõeramate elu wiisidega tutwastada wõib.

„Sah, tõendab Walter, see tuleb tema õiigel wiisil waiimu harimisest ja heast südamest. Aga Leo, kes on sinu Ella pea waimu harijad olnud? tõesti mitte linna suured koolid, kes talle rahhwa elu kitsikutest, kui fa tema loomuse omadustest nii palju kui midagit pole rääkinud. Waid: tema isa oma sellge waba mõtetega ja — Maarja ja Gewa oma waimustatud eeskujudega on seda teinud. Pian neid ju minu omagi waiimu selgitajaks nimetama. — Küll hirmuga kuulasin ma Gewa waimustatud kõnet, tema ette wõtmisi pealt, kui ta meile oma Saani õõsifi juhtumisi

ja nägemisi jutustas, aga — südame rõõmuga olen ma aega mööda nende tegude tõelikka põhjusid äratundma, neid ise nende waimu kindluses ikka jägawamalt haflanud auustama. Ja — nende wäsimata tööd talulaste, neiude, naiste waimude kallal nähes, haflas ka minu rindus ikka tõsisem tahtmine kaswama: rahhwalle ka oma ametiga appi tõttata wõida.

„Tah,“ ütles seal Leo liigutatud häälega, „wõi ju ka minagi muud tunnistada, kui: et minu õed mind alles õige teedele on juhatanud. Ma oleks wistist kui mitmed teised kantsli peale astunud, ähwardades ja hirmutades, waele inimeste koormatud hingesi weel enam koormates, oleks nemad mind minu pimedusesse rahule jätnud. Nad on aga nii kaua minuga jagelenud, kunni wiimaks kiriku usu raamatute kõrwal ajalehti ja rahhwa elu haflasin uurima. Ja alles sell teel olen ma sinna maale jõudnud, kus ma praegust seisjan: kui oma koguduse tõelik jõber ja teenija ja mitte tema walitseja.

„Paneb ju minu amet, mis mulle minu koguduse liikmete kõigest tähtsama elusündmustega tegemist annab, mind juba ise enesest nende esimeseks nõnuandjaks ja juhatajaks. Aga, ma katjun neid igal pool nõnda juhataada ja tuetada, et: nad ikka igas asjas ise omi jallsge peal seisda wõiks, ja mitte nõnda, et aga walitjuse ohjad

minu kätte jääks. Nende koolidel on nüüd juba ise oma walitsus, kus mina auuliige olen, ja õpetakse neis koolides lapsi tubliste ja sellgeste mõtlemis- ja igast asjast arusaama. Oled neil ju isegi oma loomus, kui ka selle maa loomus, kes neid täidab ja omi sädustega kaitseb, ka tema kõigest tähtsamad elud ja olud täitsa tundmata asjad. Nende peajud olivad nii pea — piibli lugusid täitsatumbitud, et seal nagu loomuliku õpiasjadelle enam poleks ruumi olnudki, nende filmnäud olivad nagu täitsa eluta, nagu ütsjinda oma jalgse aluse poole norrgu pöördud. Aga — mine nüüd nende koolidesse ja waata, kuidas seal nüüd: terased ja rõõmsad lapsed oma terasete õpetajate ümber koguvad. Sumal olgu tänatud, et juba niijuguisele hõlmatusele jõundnud oleme: hakkab aga selge mõtlemise ja arusaamise jõuud koguduses kasuma, küll siis ka aega mööda kõik pimeduse tööd ja orjused hakkawad kaduma.

„Sa kaebabid, Leo, hakatuses, et liig joomine wäga sinu koguduse elu rikkuda, kuidas siis selle poolest nüüd lugu?“ —

„Oh, olen nii kaua mõisniku peale käinud, kunni ta omi kõrtsi on wähendama hakkanud. Oli ju üksina inetu, kuidas pea iga wersta taga jälle kõrts, wõi wiina pood seisid ja ei jõundnud ma naiste kiinumist ja kaebamist enam ära kuuldaagi, et nende mehed ja pojad enam muuljal

tahtnud seistagi, kuid aga üfsinda kõrtsi kaardi lauudades. Sellepärast olen ka jilla kohtu härrat palunud, et tema selle peale waataks, et ka meie maa nurrkas kõrtsi säedused auustatud saaks. Nüüd on ka asi selle poolest juba parem, kaardimängimisest pole enam kuuldagi.

Sah, kui kõik kohtunikud omi kohusi nenda, kuidas tarwis, siiamani täitnud oleks, kui seisaks juba mitmed asjad meie rahwa seas paremal korral. Seal näen ma praegust oma kihelkonna kohtu raamatuteftki, kui segamine, kui waesel korral kõik wallade kassade, wilja magasiinide rehnungid, seal loen ahtidest, kui keerulised, kui segased kõik kohtu protokollid — kui tihti on nendele õiguse mõistetud, kelle õiguse just säeduste punktide wastas läib. Kuidas on siiamani kõlwatunud walla ametnikkusi, pealt kirjutajaid, sallitud ja laitstud! Ei, ei, kõik peab teiseks saama, kõik teises waimus ka kihelkonna kohtutes tallitud, kui kogukondade wara piaks kaswama, tema liikmete õigused päris tõe põhja peale piawad jõudma, tema walitus ka tõesti, kuidas säedus talle jeda ära määrab, ise omi jallge peale seisma peab saama.

Oh, kui tõsised nõuud ja ette wõtmised mulle kõige selle kohta on, kui aga Gewa minu kõrwa piaks tulema! Jääb tema mult ära, kaub ka pool minu töö jõuust ja rõõmust ära!

„Ära kurwasta, armas Walter, looda aga! minu õedel on truuud, kindlad südamed, mis nemad korra armastawad, seda nad ka enam naljal ära ei unusta. Lase nüüd aga Gewat seda, mis ta oma kohuseks Maarja wasta piab, ära täita, küll ta wiimaks ka omi kohusid sinu wasta hakkab täitma. Wõi ju teada, kui pea mitte weel kõik asjad parema poole ei pööra. Wõi teada, kuidas mitte weel Eindenthaligi käsi wõi hakkata käima. Olen juba kuulnud, et ta ennast pruudist, keda tema onu talle wägisi laela pannud, ära lahutanud ja wigase terwise pärast Saksamaale terwise wett läinud pruukima. — Anna aga elu saatusele aega, küll ta wiimaks kõik heasti ära toimetab.“

„Sull on hea üttelda: anna aega, kui jull juba sinu elu õnn laenas on!“

„Kõsi küll, armas sõber! aga — mis wõidu ma parata? kui find trööstida? — Sa, kui meie minu waele tädiipoja Hansu peale waatame, siis piame küll tunnistama, et tema meie seast jee üffinda õnnetu on. Seal kõnnib ta oma armastatud neiu sillme all, sellest tal teadu pärast, et ta ilmaski wasta armastamist loota wõi, iga päewaga haua poole. Üffinda jee on tema õnn, et Maarja temaga ümber käib, kui oma kõigest parema sõbraga. Ta katsub teda igapidi

rõõmuštada ja lahutada, tema nõrga terwise eest nii palju, kui tema jõuudus, hoolt kanda — ommeti — mis aitab kõik, kui lootused enam inimest ei toeta?! — Sina aga Walter, tead, et Gewa sind armastab, sull on veel sinu terwis, sinu noore mehe täied jõud käes, sellepärast: wõid ja loota, et tulewik sulle veel suuri õnnesi wõib tuua!”

„Aga, armas sõber, nüid on wist küll ka juba aeg puhkama minna, tunnid weerewad wist juba homiku poole.”

„Wist küll,” tõendab Walter ja mõlemad sõbrad tõusewad omist istmetest ülesse, annawad üheteisele veel heat ööd soowides käit ja lähewad siis, teine teisest saali uksest, oma magamise kambritesse.

Külm käristab ja pragistab õues, tähed särawad kuu paistel, kused laulawad juba teist korda, kui sõbrad omi wooditesse heidawad.

Uue waimud fedrawad, kujukwad ja sõlmikwad kirjused, hõbedalisi ja kultsid heidesi, wõrgutawad ja päestawad jälle, hirmutawad ja rõõmuštawad, narrivad ja trööstiwad magajate waimusi.

„Walter, Walter, ära mine enam eemale!” hüiab Gewa omas woodis nii walju häälega, et Maarja, kes oma woodiga tema kõrwal magab, sest ülesse ärkab: „Mis sull on, Gewa?” küsib

ta õelt mureliku häälega. „Mitte midagit, nägin muidu janti und,“ vastab see uniselt, pöörab teise külje peale ja magab jälle edasi.

Aga Maarja ei wõi enam magama jääda. Tema fergeste ülesäritatud waim hakkab talle teada mis kurwi pilti kõik, küll minewikust, küll olewikust ette fujutama ja uni — on selleks õõks jälle läinud, kuidas ta juba nii tihti ennegi läinud on. Albert ja Hans, Gewa ja Walter, wist ei jõua teie täiesti ära määrata, kui raske mure koormid teie Maarja tugewa waimule lenda annate, sest: teie ei näe ju ilmaški neid palawid pijaraid, mis tema peapadi õõpimedustel wasta wõtma piab.

Söögi tuas lõõb seinale kell 3, maja tša astub latre tuli läes pere tuppa, peret tööle ärkama.

V.

„Gewa, kas ja muil siis jälle nii hea tütar oled ja täna jälle terve lõunase tallituse mure oma peale võtad? Olen juba Maiele küll ka kõik ära rääkinud ja näitanud, mis teedetud ja tehtud piab jaama, aga eks sina piad ikka perenaist tegema“ — Nõnda tellib enne lõunat peale ülemel kõnelnud õõ ema Gewat, kes jõõgitua kõrwališes kambriš laua ääres istub ja pesu lappib, kuna Hans talle ühest Gesti keele raamatust ette lueb. „Pian jälle Riiviarule minema, kus suur häda läes — Süts tõi mulle käsku.“

„Mis seal siis jälle on juhtunud, et haigus jälle rasķemaks läinud, kui ja minewa kord seal käisid, ütlesid ju Mari juba üšna paremaks jaawat?“ — Küšib Gewa, tõõ kätte wahelt laua peale pannes, istmelt üles tõustes ja ema poole minnes.

„Mis seal wõib juhtunud olla? muud kui et Mari ennast wišt jälle enne aegu pusti

ajanud ja ennast seal juures ehk külmetanud. Ega need inimesed ju seda ei usu, et hoidmine ja mõistlik ümberkäimine tehaga ka midagi terwisele mõjub; aga annab neile mõni soolapuhuja tea mis pööraft kasku nende haigustes, seda täidavad nad püha hirmuga."

Ommeti mis aitab kõik kaebus nende üle! Ega asjad selle läbi ommetegi enne parane, enne fui: lapsed weel koolides oma ihu loomusega, s. o. tema jõuude, tarwistuste ja hädadega natukenegi tutwaks tehtud ei saa," kõneleb ema, kuna Gewa talle juba kasukat sellga ja rätikid ümber siduda aitab.

Hobune ootab juba tükk aega ukse ees. Seal aitab Hans weel oma armast tädit saani, annab talle ohjad kätte ja saadab ta minema.

"Nüid, armas Hans," ütleb Gewa, fui nad jälle tuas on, nüid wõid sa ka jälle puhkama minna; oled ennast täna ette lugemisega ka küllalt juba wäsitanud. — Mina pian nüid ka juba kööki minema lõuna eest muretsema.

"Hea küll," wastab Hans, paneb raamatu, millest ta lugenud, kofku ja läheb ka koke kambri ühest uksest wällja, kuna Gewa teisest läbi söögi tua, kööki tõttab.

Wäsinud sammudega astub Hans paari weiksema tuade läbi, pea aegu küirus, nagu oleks tal juba mitme kümnete aastate koorem

selgas kanda, kuna ta ühte weifje küsma kambri jõuab, kust trepp ülesse läheb. On ta seda treppi mõõda ülesse jõudnud — oma kambri, lasseb ta ennast seal kobe oma woodi peale sellile maha. — Seal vaatame siis ka jälle korra terawaste tema sillmnäusse, kas sealt weel midagit sellest rõõmust näeme, mis wiimati 3½ aasta eest tagasi kohwi lauudas läikawat nägime?

Oh ei, midagit, pole seal enam rõõmust lugeda! Teme terve ära närtsinud nagu ei räägi enam muust, kui südame walust ja lootusetu elust.

„Oh Sumal, Sumal!“ ohkab ta, kuna üks pisar teise järel pikkamisi mõõda tema kondilist palet maha weereb, „mis aitab, et ma igal pool ja kohal tema hooletandmist minu eest ära näen? mis aitab, et ta minu tuba ehitab, toolid ja lauad oma näputöödega kaunistab? kõige priiskemad lillid omaist weifjast triiphoonest ise oma käega siia kannab — ka täna jälle oma kõige kaunimad lilliõied mulle kimbutsefeks kokku korjanud ja sellega jälle minu lauuda ehitanud? Mis aitab mulle kõik, kui — ta mind armastada — wõi — kui mull lootust wõi olla!“ Seal hakkab ta taja kõhitama ja — mis see on? Üks punane tilk tungib tema lahwatanud uulde wahelt läbi, tulkub tema lumi walge färgi peale — teine tilk tuleb esimeje järgi —

ta tõuseb käsi puusale — tõmmab plekkist nõuu woodi alt wällja — ja lasseb were oja sisse jooksta, mis nüüd sorinal suust wällja woolab. Waene Hans!

Sääb were jookss wähemaks, wõtab ta lauakese pealt, mis tema woodi kõrwal seisab ja rohu pudelite, wee karahwinni ja klaasidega, ka mõne ajalehe, kui ka raamatutega täidetud on, ja mille kesk paigas ilus priske lilli kimp ühe ilusa kristalli waasi sees seisab, selle lauakese pealt wõtab ta klaasi weega, lasseb sinna mõned tilgad ühest pudelistest sisse ja joob selle ära — kui were jookss üsna järgi jäänud, loputab ta omad uuled puhtaks ja wajub siis kui pool furnud peaga padja peale tagasi, hoiab sillmad kinni ja hingab nii tasakeste, et wähe kuulda — waene Hans! kui ilma eluta, kui päris furnu moodi paistab weel nüüd tema pale!

Aga laseme teda puhata ja läheme ja otsime ka ükskord jälle Maarja ülesse.

Mis see on? Mis hääled kõlawad meile läbi tuade, mille läbi Hans ülesse oma kambri läks, jõogi tua ja siis weel suure sooja wõõrkoja saali poole minnes, juba eemalt wasta? Eapfi pole ju enne Murmes olnud? kust tulewad nüüd nende hääled siia? — Eähme aga ruttu saali sisse — ega meie ju kedagit ei eksita, sest ega

meid ju nähta — , et oma uudis himmut
waigistud saaks.

Waat imet! terwe rong, küll 7—8 13 kummi
14 aastast tütarlapsed kargawad seal nõõra üle
pea ja jallgade alt läbi wiñates ühe teise järel
ümber keset saali seiswa suure ümmarguse laua.
Kui üks oma nõõri wiñkamises, wõi jallge
panemises eñsib, naerab terwe koor — ka Maarja,
kes käed rinde all kooñ, möõda tuba edasi tagasi
käib, kahwatanud uulde ümber joonib siis lahe
naeratamine.

Sah, kui kahwatanud, kui piffertune on tema
endine ümmargune pale nüid! Ommeti siiski on
ta iffa weel ime ilus. Tema peenikeses nāus,
kui ka sillmadeñ, miñ nagu weel juuremaks
lāinud, kui nad enne oliwad, ilmutab ennasi üks
nii armas, kaunis ja ühel hoobil ka wāgew
watim, et üks tema peale waataja omi pillkusi
selle nāu, nende sillmade küljest muidu waewalt
weel lahti kiskuda jõuab.

Ja, miñ ime ilusad riided on tall weel täna
selgas? ka lastel niisamasugused? Dõesti, päris
Gesti rahhwa riided, kuidas neid Saani pidul
Einal ja mitme talurahhwa neiul nāgime sellgas
olewat.

Kelle lapsed need siis õieti pias olema, et
mitte Saksa, wõi untsansaka riiete mudelitega
kaetud ei ole? Piawad ju rikka meeste lapsed

olema, et riided nii peenikesed on: kampsulid musta, wõi finise kalemist, peenikesed pitsid ümber kaelade ja käiste suus, riibulised kued pehme peenikesse willaste riidest, kurgu hanufudes hõbedalased preesid, patside otjas siidi linnid, ühesõnaga, kõik peenike ja wäärtuses. — Dot, oot, tunneme neid ehk ära kah! Waat see walge juuksatega on ju W. mõisa rikka rentniku, see teine finisillmiline seal kõrwal sellejama mõisa kuulsa õllepluuri tütar; need kaks sõstrasillmilist on ju K. mõisa suure saeweske peremehe kaksikud ja see kõigest sirgem ja pikem, kui ka need kaks kõigest weiksemad on ju T. walla kõigest jõukamate päriskehade omanikude tütrede, kõik auusa Gesti meeste lapsed, ja kõik nii kaugele siia kokku toodud. — Ja, jah, E. maja on ju juba tema heasti koolitatud, wiisakate ja ka weel wiimsel ajal rahhwa waimulise tütarde läbi kaugele ümber ringi kuulus: wist on need lapsed siia koolitada toodud?

„Nüüd lapsed,“ ütleb seal meie imetlemiste ja küsimiste jekka korraga Maarja, „nüüd olete oma ihu liifmid juba küllalt liigutanud, nüüd käige weel mõni kord taja jammu mööda tuba edasi tagasi, et weri ka jälle rahulisemaks jääb, siis hakkame jälle oma waimuga töösse.“ Lapsed teewad tema käsu järel; tõstawad siis ka weel lauua, mille ümber nad omi nõõridega hüppanud

ja mille peal nende kooli raamatud ja kirjutse
assjad, suure mahagooni sohwa ette, mis tua
sisiispoolises piffas seinas seisab, suure laia
ilusa kirju alusteki peale — siis istuvad ise
toolide peale laua ümber, kuu Maarja sohwa
peale istub.

„Nüüd võtame paari oma maa tallwe lindude
elulood, viisid ja kombed,“ — tahab just Maarja
algada, kuna ta oma eest laua pealt ühe pildi
paari suliliste kujudega kätte võtab, seal —
hakkab temast vajakkätt tua nurrkas üks elus
julewattiline oma rõõmust meeletuju nii walju
häälega kuulutama, et lapsed, kui ka koolitaja
selle jullge eksitaja üle wägise naerma piawad
hakkama.

Ime, ime, mis weider ja kena kooli tuba?
Seal nurrkas on ju päris weike lindude riik? hele
sinise, jaali seindega ühe wärwilise wõrgu taga,
rohiliste kuuskede ja mändade otsades ripuvad
rohilised puurid, milles küll wallige, küll kollase,
kui ka punase rinna-kraedega kerge jalgsed tan-
siwad, pruukosti wõtawad, wõi nende uksest wälja
puude otsale, sealt jälle tagasi lendawad —
praegune laululööja istub kui kuningas omas
riikis kõigest kõrgema kuuse ladwas ja laheb sealt
oma punast kraet särada — muisutawad ju
lahedad päikese kiired praegust just teda.

Jah, weider ja kena foolituba: afnate poolel, mida saalil 3 piffas ja 2 paari otša seinas on, külges järab terwe triiphooone, seal ulatawad gummi, palmi, elu, mirdi ja tea mis weel kõif puud pea laeni ja nende wahel ilusa rohiliste lilli lauade peal seisawad weiksemad õitsewa lilli puukesed omi nägusa pottides — just afnate kohal; lopsakad epheu wäaned roniwad üle afnate mööda lae alust seinä weert pea ümber poole tua ja ehitawad juura maalisi, mis seinas ripuwad; need maalid ilusas pruuni wärwiliistes, wõi fullatud raamidest, ilmutawad kauuniisi Eäänemaa koftasi ja pea linnasi, ja waat seal Maarja selja taga sohwa üle on ju terwe päewapildide galerii: sealt waatawad meile kõif isamaa kuulsad firjamehed wasta ja nende üle troonib meie Majestätlik Riigi-isa oma kõrge abikaasaga, kõif rohiliste waanikutega ümber piiratud. Õõesti, see foolituba on üks päris weike isamaa muuseum — muidu need wõeramaa rohiliised puud wällja wõetud. Seal ei puudu ka muusik, sest otša afnate kohal, mõni jalg seinast eemal, seisab ju suur tiimflawer lahki ja „Rõõmus laulid“ tema noodi puldi peal. — Kas weel muud fraami, palju toolisi, lauudasi, wõi mõni peegel selles tuas seisawad, pole meil enam lusti tähele panna ega üles lugeda, mis meie temas juba näinud, on meid nõnda rõõmustanud, meie waiimu nõnda kõrgendanud,

et temas enam pudupadu kraamile mahti pole.
— Ka õpetab Maarja juba.

Ja rõõm on pealt kuulda, kui lihtlaselt ja elawalt ta lastele piltide abil, wõi ka wahelt seffa omi elawate lindude peale näidates, lindude olu ja elu j. n. e. ära seletab. Laste särawad filmad ripuvad tema suu ja sillmade külges, nagu puhuks ta neile kõigest lustilikumaid juttusi.

Kui tund otsas ja lapsed laua äärest üles tõusewad, hüiawad, nad rõõmsalt läbi jegamine: ah home, home on jälle armsad tunnid! „Meie ihu tundma õppimise ja isamaa hiihtoorika tunnid!“ „Aga, Elsa,“ küsib seal üks terane noff teiselt, „misjuguised tunnid sull siis mitte armsad ei ole? kas pole ka need tunnid kallid, kus neiti Maarja meile tähtsa kirjanikkude, ka teiste kuulsa ja auusa meeste ja naisterahwaste elu lugusi jutustab? kas pole ka rääkimise, ka rebkendamise, geograhi — kas pole kõik, kõik tunnid armsad?“

„Jah, jah, on küll“ wastab teine, „üffinda mõera keelde tunnid on mull natukene raskest — aga pole wiga, juba sellepärast, et kallid neiti Maarja neid meile annab, on ka need mulle armsad — hulga armsamad, kui nad mull siis oliwad, kui meie kirikand mulle neid andis.“

„Kui teie omad kooli asjad ära kappi viinud olete, siis minge veel nii kauaks õue — täna on väga ilus ilm — kunni teid lõunale tutsutakse!“ Nende sõnadega lahkus Maarja kooli tuast.

Sellamal ajal istub Thüringimaa mägestikkus ühes weikses, pea lume alla ära maetud majakeses üks isewääriline inimese paar. Üks wana halli peaga naisterahhwas istub tellide ja rätikute sisse määsitud kudenewa abju ees ja tema ees, madalama pingi peal, peenikeses mustas riides sirge kehaga noormees, kes oma wallge pifa juustega pea kummuli nāuga wanakese rüppes puhata lasseb.

„Albert, Albert,“ ütleb wanakene natukesel aja wait olemise järel, südameliku noomija häälega, „pole koguni mitte õige, et oma noore mehe meelewähhwust juba kohe esimestest õnnetest mis elu sulle tunda annud, nõnda maha rõhuda lased. Mõtlemmetegi, mis mina nõrk naisterahhwas kõik olen läbi teinud, ja elan siiski veel üsna laheda südamega edasi.“ Ja nende sõnade juures läigib wanakese sini halli pillmades niisugune südame wahhwus ja mõtete jõuud, troonib tema laheda otsa esise peal niisugune iseenese auustamine ja joonib tema wulde ümber nii südamete ära wõitja naeratamine, et selle üle tema otsawaataja enam tema elu termmidest fortsudesse uhutat palet,

fui ka kütru tõmmatud, külmetajat keha tähele panegi, waid ennast kui ühest lõpmata waiimu lewadisest õhust tunneb meelitatud olevat.

„Wanaema, armas wanaema!“ — hüiab Albert kurwa häälega wasta, ennast wanakese ette põlwili maha lastes ja tema silmi waadates, „miks ei ole ma juba ammu sinu juure tõttanud! Sa oleks mind õpetanud: minu onu wõi kasu- isa wara ja auuläigile sellga pöörma, kui ta mult päris, et oma elu õnne nende eest ära andma pidin!“

„Oh, wanaema, sa ei jõua ära arvata, mis piina minu süda wiimse kahe ja poole aasta sees wälja on pidanud kannatama! Sina oma alati sellge waimuga, kes ifka asõjade wäärtust õiigeste ära kaaluda on mõistnud, sina ei wõi ju seda põhjani ära tunda, kuis inimese südamega lugu, kes: oma terwet maa pealset elu õnne, tagasi saamata wiisil, ühe läikiwa udu pildi eest, mis, kui teda arwad kätte saanud olevat, tuulde ära kaub ja tema õnnetuma püidjalle muud enam ei näita kui rabalauukid, ära müinud on! Sa ei tea, kuis sarnatses kauplemises iseenele auusta- mine ja usaldus, terwe südame rahu ja elu rõõm ära kaub, ära sureb!“

„Wõib sull, armas poeg, ka õigus olla. Aga, miks ei looda sa siis enam oma elu õnne, see on ühe sõnaga: Maarjat enam tagasi saawat,

fui full nüüd ommetegi juba see jõuud olnud, et oma toredat pruuti kõige rikkuse ja seisuse kasudega oled maha jätta jõuudnud? kui Maarja veel teise mehele pole läinud?" —

"Ah, wanaema, oleks Maarja üks muidu igapäine neiu, kes truuste armastada võib, siis võiks ma ehk veel andeks andmist leida, aga — ta on ennast wiimjete aegades selle partei liikmeks annud, kes tulise waimu ja wäsimata meelega oma rahhwa, see on: Eesti rahhwa õitgusi, wabadust ja auu, kätte saada püiab, ja — see partei põllgab — jaksu: miks ei pea seal Maarja veel niisugust „jakslast“ põllgama, kes teda nii ära, nii kerge meelega on ära anda, talle nii juhmil kombel on näidata wõinud, kui: wähe ta tema rahhwaast, tema suguwõjast lugu pidanud, kui tugewaste tema süda mammonist, tühjast läigist finni paelutud olnud," — ütles Albert walusa häälega, oma nägu jälle wanaema põlwe peale wajuda lastes.

"Ja, Albert, mu poeg, on sinu Maarja nii kõrge waimuga neiu, et ta oma isamaa armastaja auusa meeste püidmistest täiesti arusaada, nendel ka omi naisterahhwa jõuudega abiks ja tueks olla võib, siis saab ta ka veel sinule sinu juurt pattu tema enese wasta andeks andma, kui ja aga tema rahhwalikka püidmist saad auustama ja . . . .

Seal ei lasse Albert oma wanaema enam edasi rääkida, ta fargab püsti, paneb omad käed wanafese kaela ümber, surub oma suu põlewalt tema laheda otja esise peale ja ütleb tagasi hoitud rõõmu hõiskamisega: „kallis, kallis wanaema, ja räägid päris prohwetlikul wiisil!“ su sõnad äritawad mind uuele elule! Eootus ja südame jullgus kaswatawad mu südames jõuudu. Maarja juure tagasi tõttata tahan ma, talle põlwile maas tema ees omad pattud ülestunnistada, talt neid andeks paluda ja ennast talle kaastööliseks tema rahhwalikkuis püidmistes ärawanduda! ta ei wõi, ta ei saa mind siis enam ära tõuufama!

„Jah, mine mu poeg ja tee seda, minu õnnistus saab juba ligi olema.“

Päikese kiired mängiwad läbi tuafese weiksete, aga heledate afna ruutide wanaema hõbedalase ja poja poja kuldse lokiide peal, kuna teine teise kaenlus rõõmu pisaraid walawad, nagu oleks neil juba tõis wõidud läes.

VI.

S. wallamaja uks läheb lahti ja wälja astuwad Maarja ja Hans teine teise järel. Maantee peale saades, haawatwad teine teise kae alt sinni ja kõniwad tajasammu edasi.

„Hans, nüid oled sa küll nii ülemäga wäsinud, ei tea kas enam hobuse juure kätta jõuatki? Ehk istud siia tee ääre ühe kiwi peale maha ja mina lähen toon hobuse kõrtsi juurest siia.“ — küsib Maarja lähedalt.

„Pian wist küll seda teha paluma, armas Maarja! Üksna ime, kuidas see kewadine õhk mind wäsinuks teeb! wastab Hans, kuna ta ennast juba Maarja abiga ühe suurema kiwi otsa istuma saab.“

„Pole, armas Hans, tänase wäsimuse üle kogunigi imetleda,“ ütleb Maarja naeratades, „ennem on imetleda, et sa kõik need tunnid, mis täna meie koosolek wältas, ja weel peale selle, mis mull seal weel üfsinda tegemist oli, seal palawas tuas wälja jõutsid pidada.“

„Ah Maarja, sinu waimustawaid sõnu, sinu mõistlikku ja osawat juhtimist ja toimetamist pealt kuuldes ja nähes, piab ka kõigest haigema ja nõdrema haigus ja nõdrus ära unuma. Sinu sõnad, sinu waimu õh! puhuwad ju pea aegu furnutelle weel elu sisse — kuis ei piaks nad weel mind fergitama ja elustama? — Sellepärast ei tunnud ma tuas märrfigi wäsimust — õue astudes aga kadus mu jõuud korraga ära.“

„Müid oota siis siin natufene — ma tõttan, et pea hobusega kõrtsi juurest tagasi olen,“ ütleb weel Maarja, juba mööda teed edasi rutates. Hans waatab talle läitwita sillmadega järele. „Tah furnutelle wõid sa weel elu sisse puhuda. Sest mis tuimasi, üksluisi ja ihnuusi pole sa ise oma Aleksandri kooli abikomiteega ära wõitnud — tegudelle ja andidelle äritanud? kuidas ei lenda sulle mitte meeste ja naiste, wanade ja noorte südamed wasta, kus sina aga oma suu lahti teed! — Oh Maarja, Maarja, sind on päris taewalikud omale siia maa peale abiritstaks ära walitanud! — Sumal olgu tänatud, et ma sedagi õnne maitsta tohin, et sulle sinu püha toimetustes kui üks truut koer kõrwal ja järel jooksta — jooksta? — minna ja weel jooksta? jah, Sumal, wedama piad sa mind, kus sa mind ligi jaada tahad! aga — ja oled üks ingel! sa oled weel parem, kui sa ilus oled — sa teed seda

nii hea ja läheda meelega, nagu oleks see julle päris õnneks ja mitte waewaks." Nõnda kõneleb ta iseeneses ja wajub siis sügawate mõtetesse, kunni Maarja weikses wedruwantrēs istudes ja osawalt oma wirka terashalli täkku, teda ta isalt oma wiimase sündimise päewaks kingitud saanud, juhtides kõrtsi poolt sõites tuleb. On ta Hansu ette jõudnud, peatab ta oma ilusti ära koolitatud hoost ühe sõnakesega, sirutab Hansule oma parema käe wasta, aitab teda wankrisse ja — kerge koorem weereb lähedaSte mõõda libedat teed koju poole — läbi lõhnawa õitsewa looduse.

Teisel, ühel pühapäewal õhtu poole päewa leiame jälle korra kōik E. perekondlikud sõbrad ühes koos, ja weel ühel imeilusjal kohal: kehet lõhnawat kaasikut ühe weikese mäekese otsas, mida, õitsewa metshumalatest ühe teise külge keidetud pähkle puud pooles ringis ehitawad, kuna mäekese lage külge waatajale lähedat teed üle rohilise kaasiku, tema läbi keerlewa teeradadega annab. Selle lagedamal pool serwal, ühe madala pähkle põõsa alt wällja siristaja hallika ääres, mille hele wesi süstistades ja karates mõõda ise enesele aastate kümnetes wiilitud rada, mäekese serwa mõõda ala kaasikuSse tõttab, selle hallika ääres istub Leo, tema noor naisuke, endine Ella Strauss, oma peenikeSe lillidega ehitatud peakesega tema rinna wasta tuetatud, kuna weiksed

wallged känd mängides ühte lille õit teise järel omast rüpest, mis lillidega täidetud, hallikale tee peale kaasa pillawad.

Nendest natukene eemal istuwad Maarja ja Gewa, nende wasta Hans ja Walter Löwenberg, seljad kaasiku poole pöördud. Sed punuwad õitsewa puhulga õldest frantsise, sarnastega nende eneste pead juba ehitatud on, ja noored mehed jääwad neile selle tarwis õskatejed torrale ja annawad neile kätte. Muidugi ei saa niisugune töö noorte inimeste wahel mitte tõsiselt ära toimetatud, waid nalja sõnad lendawad edasi tagasi ja hele naermine kõlab wahete wahel kaasikus wasta kostes, läbi sellge õhu.

Noorte inimestest taga pool, pähkle puude warjul aga puhkawad, kas küllakil, wõi istukil pehme alustekkide ja padjade peal öde wanemad Straussi paarirahhwaga, kes neile wõerusele tulnud, koos ja nende keskel täpperdab weikene roosiline lapsukene, nende esimene laste laps, kelle peale nad südamet rõõmu ja uhkusega waatawad, kikkades edasi tagasi. Tõesti kaunis perekondlik pilt õitsewa loomuse rüppes! Ohwerdawad täna ka weel need kaks kõigest õierikkamad, särawad kuud aastas Mai ja Saani kuu kofku — täna on ju wiimane Mai ja home hakkab Juuni, omi magusate jõuudega täidetud õhkusi, õiskawad linnud kui pööraised omi soolo ja koorilaulusi,

ja aitab ka weel päike oma kullaga läbi puude rohiluse kaunistada — tõesti kaunis olek, tõesti südame soojendaja ja kõrgendaja pilt! Aga — mis tuletab meile laulik Schiller taewa wägede kohta meele? ta ütleb oma suure fella laulus:

Aga taewa wägedega
Pole jäädwat säedust teha,
Dnnetusel kerge jalg.

„Kui nüüd Maarja oma frantsiga walmis on, annab ta teda muidugi Hansule, aga kus siis sina, Gewa oma tehtud paned?“ küsib Leonoffides, kui ta näeb, et frantsid walmis jaamas on.

„Kus ma ta panen? ehk jurun ta weel armsa isa halli juuste peale,“ — wastab küsitud kelmilt naeratades, „kus ta ka wist mitte inetumaks ehtiks olema saa!“

„Noh,“ ütleb seal Walter E. tõlise hääle ja näuga jekka, „eks siis tehke aga, neiti Gewa, oma tööd nii laua edasi, kunni wiitmaks ühe frantsise ja minu pea jaoks walmis saate — sest mina olen täna iseenele sõna annud, et ma siit paigalt enne ei niibu, kui teie käest oma frantsi kätte saanud ei ole.“

„No, noh,“ ütleb seal Maarja, „ega minu õel siis ka niijugune kiwi süda pole, et ta ühte inimest muidu ühe weikse frantsi pärast laua

waewata mõits. Kas pole tõsi, Gewa, ja annad kohe selle esimese, mis sull walmis saab, Walterile? et omaist tööst lahti ja metsa ala jalutama saame? — Sooh, mina olengi juba omaga walmis."

Viimaste sõnadel surub ta frantsise Hansu musta pea peale, õieti kindlaste kinni, ja tõuseb seal juures ise püsti.

"Niisugune waanik pane mulle Maarja ka firstu peale," ütleb Hans liigutatud häälega.

"Ah, Hans, . . . tahab Maarja talle wastata, seal kõlab üks niisugune südamete läbi lõikaja hää! läbi õhu, metsa põues wasta kistes:

"Maarja, ja ehitad ühte teist!" ja — sirge noormees kurtse juustega langeb mäekese jalul, kaasiku serwal pikalt maha.

"Albert, Albert!" karjatab Maarja wasta ja lendab kui nool mäekesest alla. "Albert, Albert! hüiab ta sinna jõudnud, nii meelitaja häälega," kuidas jeda tema juust weel enne kuulnud pole nooremehet pead oma südame ääre tõstes, tema palet silitades, "Albert, see oli ju mu tädi poeg Hans! Albert kuule! hüiab ta talle kõrwa sisse, "ma olen ju kirjast lätte saanud — ma olen find suure igatsusega ootanud!" —

"Maarja! kallid, taewalik Maarja!" hüiab seal sügawa õnneliku aga tase häälega Albert,

omi suuri läikivad fillmi lahti lüies ja — sellisamal fillma pilgul põleb Maarja suu tema uulde peal.

Punetajatel palgeil, säravail fillmil vaatavad Gewa, Walter, Ella ja Leo mäekese ülemalt serwalt maha — Gewa fillmadest tilguwad pärliid rohtu.

„Baadake ommetegi, mis on Hansul wiga?“ hüiawad seal korraga wanemad, kes mäealuselt juhtumisest weel midagit tea.

„Mis on Hansul!“ hüiab Gewa hele hääle neile järele ja kõik tõttawad Hansu juure, kes — oma were oja kõrwal pikali maas on, filmad finni. Hansu nime hüidwat kuuldes kargab Maarja Alberti juurest, kes nüid ta jälle jalule tõuseb, ülesse ja ruttab nüid jälle niisama mäest ülesse, kuidas ta esite alla tõttanud oli.

„Hans, mu armas waene Hans, ära sure, ära sure mitte nüid, mitte nüid ära! ma ei jõuaks seda ära kannatada!“ palub ta wärisewa, walusa häälega Hansu kõrwal põlwili maas olles, tema — juba küllmi kassja omi käte wahel pigistades ja õerudes, enese nagu tema näu üle hoides, et tema palaw hinge õhki tema — juba küllma palet soojendab. Seal — lööb Hans weel korra omad filmad lahti ja waatab weel korra, hale naeratamine uulde ümber oma surmani armastatud Maarja fillmi — siis — käib wiimane surma tramp tema keha läbi, ta sirutab omad

liikmed wälja ja — tema waiim on siit maa pealse wõitlemistele platsidelt lahkunud.

Wärisewa kättega säeb Maarja talle frantsise, mis tema pea pealt maha kukunud, jälle pähe, wärisewa kättega surub ta tema filma-lauud kinni, siis tõuseb ta jälle püsti, surub omad mõlemad käed oma pisarates ujuma fillmade peale ja ütleb walusalt: „Miks pidi kõik sedawiisi tulema?“ Seal tahab Gewa, kes tema kõrwal seisab omad täed tema ümber lüüa aga — kaks mehiset lätt tulewad ööde wahele ja lahutawad neid.

„Gewa,“ ütleb Walter Löwenberg, teda oma truud südame wastasurudes, „Gewa, nüüd oled sa omi kohusid oma õe wastas juba täitnud, nüüd halasta ka üks kord minu peale!“ Ja — tema hää on nii südamesse tungija, nii ära wõitja, et Gewa nüüd enam wastas panna ei jõua — pole ju seda ka enam tarwis, kus Maarja ennast ka juba oma Alberti rinna najal toetab — waid ennast aga weel kindlamalt sinna kaenlusse jurub, kus teda juba isegi kindlaste küll hoitakse.

„Maarja, siin sinu armsa tädi poja surnukeha juures wannun ma sulle,“ ütleb Albert, paremat lätt sellge taewa poole tõstes, kuna wafal käsi Maarja ümbert kinni hoiab, mehise häälega, „et: sinu rahwast tema eesõigustes, kui siit maa päris rahwast auustada ja armastada ja talle tema püdmistes edasi saada igal pool abiks olla

tahan. Mu onu surma läbi, kes mind ommetegi oma wara pärijaks nimetanud, olen ma wäga rikkaks meheks saanud. Seda rikkust tahan ma aga, kui sina, Maarja, minuga selles ühes nõuus oled, ühe weikse põllumeeste abikasja põhjustapi-taaliks anda, et sedawiisi see raha, mis ommetegi rahhwa käest kokku kogutud, nüüd jälle tema kasuks pruugitud saaks."

"Tänan, Albert!" ütleb seal Maarja sellge häälega, läikiva pillkudega Alberti sillmi waadates, "tänan Albert! nüüd on meie armastusel ära-wõitmata tugid: wastastikku auustamine ja usaldus!" —

"Jah, Sumal õnnistagu teid, armsad lapsed!" ütleb seal õede isa liigutatud häälega, "Sumal õnnistagu teid ja hoitku teid teie auusate elu põhjuste peal kindlad, et teie ühendus teile endalle õnneks ja rahhwalle kasuks igaweste tasta wõiks!" Nende isa sõnade all wajuwad mõlemad, nii pisa ja walu rikkaste mõilemistele järel nüüd üks kord ommetegi ühendatud paarid wanemate ette, kes Hansu peatsis kõrwu seisawad, põlwile maha. Isa paneb omad käed Maarja ja Alberti, ema, Gewa ja Walteri peade peale.

Zoomuses on waihus, kui jumalikkus pühas kajas, ükfinda kuninglik laulid õõpik lasseb oma sügawat armu tunnistust kaafikus tõlada, kuna päike weel oma wiimast kallatera sadu üle kaafiku,

sihttee laudu ka veel üle ime aruldase perekondliku
pildi mäekese otsal wällja puistab.

Kuidas nüid Murme mõisas esiti kurwad
matused, siis pärast kahe kordsed pulmad ära
peetud saawad, jeda paluks lugejaid ise ära
arwata. Tahtsin omalt poolt muidu veel omi
armsa Gesti õedega selleks korraks jumalaga jätta,
neid veel õieti südamest paludes:

„Ärge pange, kallid õed, kell teile Sumalast
andid, kell teile õpetusi jagatud on, omi küünslaid
mitte wakkade alla põlemal ärge elage kujukil
muidu ükfinda omi enese lustiks ja rõõmuks
siin maa peal ja ärge laske ennast ilmaški muidu
kui lilled ehitada ja toita, waid tuletage enesele
alati meele, et: meid meeste kõrwale ja sekka
loodud: tuetks, waimustuseks ja lepituseks,
aga õigel wiisil.

Sellepärast: wõidelgem ja tehkem tööd,
muidugi omi jõuude mõedul, kui nemad, ja ärgem
jätame neid kujukil ükfinda, siis ei saa meid
ka Sumal maha jätma, waid ka meie sugu
üks kord tema õiigele seisusele awitama!”

